DIŞ TİCARET VE İHRACAT OPERASYONLARI

2026 PERSONEL EL KİTABI

CEVDET TELLİOĞLU

DIŞ TİCARET VE İHRACAT OPERASYONLARI

2026 Personel El Kitabı: güncel mevzuat, dijital uygulamalar, kontrol listeleri ve 90 günlük yol haritası

Kullanım amacı
Bu el kitabı, satış fırsatının değerlendirilmesinden tahsilat ve dosya kapanışına kadar dış ticaret sürecini ortak bir çalışma standardına bağlar. Her işlemde ürün, ülke, müşteri ve teslim şekline göre güncel resmî kaynağın kontrol edilmesi esastır.

Güncellik tarihi: 22 Eylül 2026

Hedef kullanıcı: Satış, dış ticaret, finans, üretim/kalite, lojistik/depo ve yönetim ekipleri

Yayın notu ve kullanım sınırı

Bu kitap, dış ticaretin temel kavramlarını personelin günlük iş akışında kullanabileceği tek bir uygulama standardında birleştirmek amacıyla hazırlanmıştır. Yerleşik ilkeler korunmuş; kurum adları, teslim şekilleri, dijital gümrük uygulamaları, destek mekanizmaları ve Avrupa Birliği uygunluk gündemi 2026 itibarıyla yenilenmiştir.

! Önemli
Bu el kitabı hukuk, vergi veya gümrük müşavirliği görüşünün yerine geçmez. GTİP, menşe, kıymet, vergi, izin, yaptırım, döviz ve destek kuralları işlem bazında değişebilir. Sipariş onayından önce gümrük müşaviri, banka, mali müşavir ve gerektiğinde hukuk danışmanıyla güncel doğrulama yapılır.

Bu el kitabı nasıl kullanılır?

1. Yeni başlayan personel önce 1–4. bölümleri okuyarak işlem kapılarını, görev paylaşımını ve ana riskleri öğrenir.
2. Aktif bir siparişte 11–15. bölümlerdeki iş akışı ve kontrol listeleri kullanılır; ilgili kayıtlar sipariş dosyasına eklenir.
3. Yönetici 24–26. bölümlerdeki 90 günlük yol haritası ve göstergelerle sistemin kuruluşunu ve performansını izler.
4. Değişken tutarlar, süreler ve ülke listeleri için Ek L'deki resmî canlı bağlantılar açılır; basılı nüsha tek başına karar kaynağı yapılmaz.

2026 baskısında öne çıkan güncellemeler

1 Ocak 2026 sonrasında uygulanacak Revize Pan-Avrupa-Akdeniz (PEM) menşe kuralları ve ülke bazlı kümülasyon kontrolü.

AB CBAM kesin dönem takvimi, EUDR hazırlığı, 12 Ağustos 2026'da uygulanmaya başlayan PPWR ve faaliyete geçen Dijital Ürün Pasaportu sicili.

AB'ye 150 avro ve altındaki B2C gönderilerde 1 Temmuz 2026'dan itibaren uygulanan geçici gümrük vergisi ile Türkiye'nin elektronik A.TR çözümünün birlikte yönetimi.

İhracat bedelleri, İBKB ve 31 Ocak 2027'ye kadar geçerli döviz satış oranı için tarihli kural kartı.

Yapay zekâ destekli belge kontrolü, dijital ticaret belgeleri, ICS2/eFTI veri hazırlığı, 21 Eylül 2026'da yürürlüğe giren AB Gümrük Reformu, mevzuat radarı ve tedarik zinciri kriz yönetimi.

İthal girdilerle Türkiye'de üretimde tercihli/tercihsiz menşe, Yerli Malı Belgesi ve katma değer hesabını birbirinden ayıran menşe kazanımı modeli.

İçindekiler

Ana bölümler	Uygulama ekleri
I Çalışma modeli 1. Dış ticaret çalışma modeli 2. Ana veri ve dijital dosya düzeni	Ek A Yeni müşteri onay formu Ek B Teklif ve sipariş onay formu
II Pazar ve müşteri 3. Hedef pazar seçimi 4. Pazara giriş yöntemi 5. Müşteri bulma ve doğrulama	Ek C Sevkiyat öncesi kontrol listesi Ek D Sevkiyat sonrası kontrol listesi
III Ticari çerçeve 6. Fiyatlandırma 7. Incoterms® 2020 8. Ödeme 9. Sözleşme	Ek E Hedef pazar puan formu Ek F İşlem durdurma ve istisna formu
IV İhracat operasyonu 10. İş akışı 11. Belgeler 12. Mikro ihracat 13. Taşıma 14. Kapanış	Ek G 2026 güncelleme tablosu
V İthalat ve rejimler 15. İthalat operasyonu 16. Özel düzenler	Word'ün Gezinti Bölmesi, tüm başlıklara doğrudan erişim sağlar.
VI Uygunluk ve finansman 17. 2026 gündemi 18. Yaptırımlar 19. Menşe kazanımı, yerlileştirme ve katma değer analizi	
VII Yeni nesil operasyon 20. Mevzuat radarı 21. Dijital operasyon ve yapay zekâ 22. Dijital belgeler ve veri standardı 23. Dayanıklılık ve kriz yönetimi	Ek H 2026 güncel kural kartı Ek I CBAM ve sürdürülebilirlik veri formu
VIII Uygulama yol haritası 24. 90 günlük plan 25. 6–12 aylık plan 26. KPI ve toplantı ritmi	Ek J Dijital belge ve yapay zekâ kontrolü Ek K Kriz ve rota değişikliği formu Ek L Resmî canlı kaynaklar
IX Yönetim sistemi 27. Yönetici görev sistemi 28. Yetkinlik ve yedekleme 29. Bütçe, tahmin ve kârlılık	Ek M Yönetici aylık kontrol kartı
X Özel işlemler ve güvence 30. Şikâyet, hasar ve tazmin 31. Numune, bedelsiz, iade ve garanti 32. Hizmet sağlayıcı ve iç denetim	Ek N Yetkinlik matrisi Ek O Özel gönderi kontrol formu
XI İhracata başlama ve kamu imkânları 33. İlk ihracat ve TİM 34. Gümrük 35. Destekler 36. Finansman 37. Pasaport 38. Hizmet ihracatı 39. E-ihracat	Ek P İlk ihracat hazırlık formu Ek Q Destek ön kontrol formu Ek R Menşe ve katma değer çalışma formu

Hızlı kullanım
Aktif bir sipariş için önce yedi kapı kontrolünü, ardından Ek B, Ek C ve Ek D formlarını kullanın. Yeni müşteri veya yeni pazar için Ek A ve Ek E ile başlayın.

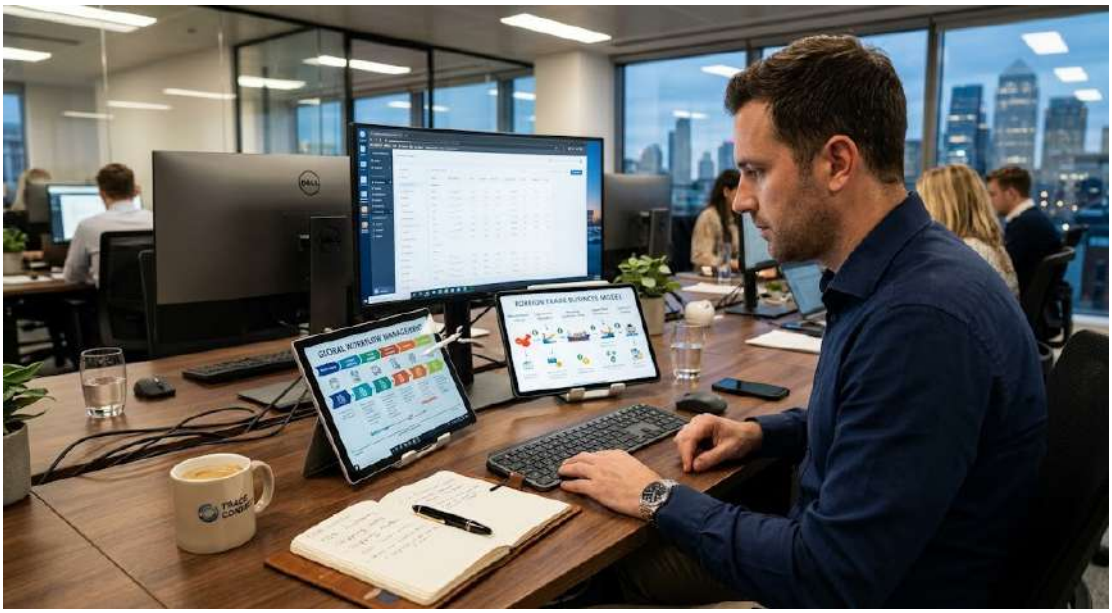
Yönetici özeti: On iki vazgeçilmez kural

1. GTİP, menşe ve ürün mevzuatı doğrulanmadan kesin fiyat ve teslim tarihi verilmez.
2. Yeni veya riskli müşteride şirketin risk politikasına uygun müşteri tanıma; tüzel kişilik, yetkili, banka hesabı, gerektiğinde faydalanıcı sahiplik ve yaptırım kontrolleri tamamlanmadan sevkiyat başlatılmaz.
3. Teklifte adlandırılmış yerle birlikte Incoterms® 2020 kuralı yazılır; teslim, risk, masraf ve sigorta sorumluluğu ayrıca açıklanır.
4. Yeni müşteride açık hesap varsayılan değildir; ödeme riski limit, teminat, akreditif veya alacak sigortasıyla yönetilir.
5. Sözleşme, proforma, ticari fatura, çeki listesi, taşıma belgesi ve gümrük beyanı arasında ürün, miktar, değer ve taraf bilgileri tutarlı olmalıdır.
6. Üretim veya tedarik; onaylı sipariş, fiyat, ödeme koşulu ve kapasite teyidi olmadan başlamaz.
7. A.TR menşe belgesi değildir. Tercihli menşe ve serbest dolaşım koşulları ayrı ayrı kontrol edilir.
8. Son dakika banka hesabı değişikliği yalnızca bilinen kanaldan çift doğrulamayla kabul edilir.
9. İhracat bedeli, IBKB, KDV istisnası/iadesi ve destek dosyası için gereken kayıtlar sevkiyat sonrasında belirlenen takvimde kapatılır.
10. Her işlemde dört göz ilkesi uygulanır: hazırlayan kişi ile kontrol/onay veren kişi aynı olmaz.
11. AB'ye satışta CBAM, EUDR, PPWR, ürün güvenliği ve ürün bazlı DPP veri gereklilikleri sipariş kabulünden önce taranır; gerekli tedarikçi ve tesis verisi sonradan aranmaz.
12. Yapay zekâ; taslak, eşleştirme ve istisna bulma amacıyla kullanılır. GTİP, menşe, yaptırım, akreditif rezervi, banka hesabı değişikliği ve sevkiyata izin kararının nihai onayı yetkili insanda kalır.

İşlem durdurma yetkisi
Her çalışan; yaptırım eşleşmesi, belge tutarsızlığı, doğrulanmamış hesap değişikliği, eksik izin, şüpheli nihai kullanım veya GTİP/menşe belirsizliği gördüğünde işlemi durdurabilir. Durdurma gerekçesi yazılı kayda alınır ve yönetici kararı olmadan süreç devam ettirilmez.

BÖLÜM I

1. Dış ticaret çalışma modeli

Dış ticaret bir satış faaliyeti değil, birbirine bağlı ticari, mali, lojistik ve mevzuatsal kararlar dizisidir. Sağlıklı düzen; fırsatı erken elemek, görevleri görünür kılmak, her sipariş için kanıt üretmek ve istisnaları yönetici onayına bağlamak üzerine kurulur.

1.1 Sipariş kabulünün yedi kapısı

Tablo 1 — Sipariş, yedi kapının tamamı "geçti" durumuna gelmeden kesinleşmez.

Kapı	Sorulacak ana soru	Çıktı / onay kanıtı	Sahip
1. Ürün	Ürün ne, teknik tanımı ve doğru GTİP'i ne?	Ürün kartı, teknik dosya, GTİP görüşü	Dış ticaret + kalite
2. Pazar	Hedef ülkede vergi, izin, standart, etiket ve kısıt var mı?	Ülke mevzuat notu, Access2Markets/TAREKS kontrolü	Dış ticaret
3. Müşteri	Alıcı gerçek, yetkili, ödeme gücü ve yaptırım durumu uygun mu?	Müşteri tanıma dosyası ve risk skoru	Satış + finans
4. Teklif	Fiyat tüm maliyetleri ve doğru Incoterms® 2020 kuralını kapsıyor mu?	Onaylı maliyet kartı ve teklif	Satış + finans + lojistik
5. Tahsilat	Ödeme yöntemi, vade, banka ve ülke riski kabul edilebilir mi?	Kredi limiti/teminat/akreditif kontrolü	Finans
6. İcra	Kapasite, kalite, ambalaj, taşıma ve termin gerçekçi mi?	Üretim ve sevkiyat planı	Üretim + lojistik
7. Uyum	Belgeler, gümrük, vergi, döviz ve arşiv planı hazır mı?	Sipariş onay formu ve kontrol listesi	Dış ticaret + muhasebe

1.2 Roller ve RACI matrisi

R = işi yapan, A = nihai hesap veren/onaylayan, C = görüşü alınan, I = bilgilendirilen. Aynı satırda birden fazla R olabilir; A tek kişi veya tek fonksiyon olmalıdır.

Tablo 2 — Örnek RACI. *Yönetim onayı, yetki matrisindeki tutar ve risk eşiklerine göre uygulanır.

Faaliyet	Satış	Dış ticaret	Finans	Üretim / kalite	Lojistik	Yönetim
Pazar ve müşteri bulma	R	C	C	I	I	A
GTİP / mevzuat / menşe	I	R/A	C	C	C	I
Maliyet ve fiyat	R	C	A	C	C	I
Ödeme ve kredi limiti	C	I	R/A	I	I	C
Sözleşme / proforma	R	R	C	I	I	A*
Üretim ve kalite serbest bırakma	I	C	I	R/A	I	I
Taşıma ve gümrük	I	A	C	C	R	I
Tahsilat / IBKB / KDV	I	C	R/A	I	I	I
Dosya kapama ve KPI	I	R	R	C	C	A

1.3 Yetki matrisi ve dört göz ilkesi

Şirket; indirim, vade, açık hesap, numune, ücretsiz teslim, DDP, hava kargo, üçüncü ülkeye teslim, banka hesabı değişikliği ve yaptırım riski gibi konular için parasal ve niteliksel yetki sınırlarını yazılı belirler. Sistemde hazırlayan ve onaylayan kullanıcı ayrılır. E-posta onayı varsa sipariş klasöründe saklanır.

Asgari ayrım
Teklifi hazırlayan kişi fiyatı tek başına onaylamaz; sevkiyat belgesini hazırlayan kişi kendi belgesini son kontrol eden kişi olmaz; müşteri banka bilgisi değişikliğini alan kişi ödemeyi tek başına yönlendirmez.

2. Ana veri ve dijital dosya düzeni

2.1 Zorunlu ana veri kartları

Kart	Zorunlu alanlar	Güncelleme sahibi
Ürün	Ürün kodu; teknik tanım; GTİP; birim; net/brüt ağırlık; menşe; ambalaj; kontrol/izin; belge seti	Dış ticaret + kalite
Müşteri	Tam unvan; kayıt/vergisel kimlik; adres; yetkililer; banka; ülke; teslim adresi; yaptırım/KYC tarihi; kredi limiti	Satış + finans
Fiyat	Para birimi; Incoterms® 2020 ve yer; geçerlilik; miktar kademesi; maliyet bileşenleri; kur varsayımı; onay	Satış + finans
Tedarikçi	Unvan; ürün; menşe kanıtı; kalite belgeleri; ödeme; kapasite; risk; onaylı durum	Satın alma + kalite
Taşıma hattı	Rota; mod; transit süre; taşıyıcı; cut-off; hacim/ağırlık; sigorta; sezon notu	Lojistik

2.2 Sipariş klasörü ve adlandırma

Her siparişe benzersiz bir numara verilir: YIL–ÜLKE–MÜŞTERİ–SIRA. Klasörler 01_Teklif, 02_Sözleşme, 03_Uyum, 04_ÜretimKalite, 05_Gümrük, 06_Taşıma, 07_BankaTahsilat, 08_VergiDestek ve 09_Kapanış olarak açılır. Dosya adı “SiparişNo_BelgeTürü_Sürüm_Tarih” düzeninde tutulur; nihai belgede FINAL veya İMZALI ibaresi kullanılır.

- Kaynak e-posta, ekran görüntüsü yerine mümkünse indirilebilir resmî belge veya PDF olarak saklanır.
- Değişen müşteri talimatları eski sürümü silmeden yeni sürüm numarasıyla kaydedilir.
- Kişisel veriler ve ticari sırlar rol bazlı erişimle korunur; paylaşım linklerinin süresi ve alıcısı sınırlandırılır.
- Arşiv süresi vergi, gümrük, kambiyo, sözleşme ve ürün mevzuatındaki en uzun geçerli süre dikkate alınarak şirket politikasında belirlenir.

BÖLÜM II

3. Hedef pazar seçimi

Pazar seçimi, “hangi ülke büyük?” sorusundan önce “şirket hangi ülkede kârlı ve uyumlu biçimde tekrar satış yapabilir?” sorusuna cevap verir. İlk elemede 8–12 ülke incelenir; puanlama sonunda en fazla üç öncelikli pazar için müşteri geliştirme başlatılır.

3.1 Veri kaynakları

- TÜİK ve Ticaret Bakanlığı: Türkiye’nin ihracat/ithalat eğilimi, ülke ve fasıl görünümü.
- ITC Trade Map ve Export Potential Map: pazar büyüklüğü, büyüme, rakip tedarikçiler ve potansiyel boşluk.
- WTO Tariff & Trade Data ve ITC Market Access Map: MFN/tercihli tarife ve ticaret önlemleri.
- AB için Access2Markets: vergi, menşe, prosedür, ürün gereklilikleri ve ticaret engelleri.
- Ticaret müşavirlikleri, sektörel birlikler, fuar katılımcı listeleri ve gümrük/ithalat verileri: kanal ve alıcı doğrulaması.

3.2 Pazar puan kartı

Tablo 3 — Toplam puan = Σ (1–5 puan × ağırlık). Verinin tarihi ve kaynağı mutlaka kaydedilir.

Kriter	Önerilen ağırlık	1 puan	5 puan
Pazar hacmi ve büyüme	%20	Küçülen/dar pazar	Büyük ve istikrarlı büyüme
Tarife ve tercih	%15	Yüksek vergi/dezavantaj	STA/Gümrük Birliği avantajı
Mevzuat ve ürün uygunluğu	%15	Yüksek sertifika/uyarlama yükü	Mevcut dosyayla karşılanabilir
Rekabet ve fiyat alanı	%15	Emtia baskısı, düşük marj	Farklılaşma ve yeterli marj
Lojistik ve servis	%10	Uzun, pahalı, değişken	Kısa, düzenli, çok seçenekli
Ülke/ödeme riski	%10	Yüksek transfer ve tahsilat riski	Düşük risk, sigortalanabilir
Kanal erişimi	%10	Doğrulanmış alıcı yok	Güçlü adaylar/partnerler var
Stratejik uyum	%5	Ürün/kapasite uyumsuz	Portföy ve kapasiteye tam uyum

Karar eşiği
Örnek uygulama: 3,5/5 altındaki pazar beklemeye alınır; 3,5–4,0 arası doğrulama görüşmeleriyle ilerler; 4,0 üstü pazara 30 günlük müşteri geliştirme sprinti açılır. Eşikler şirket risk iştahına göre onaylanır.

3.3 Dış pazara açılma proje kartı ve Go/No-Go kararı

Yeni ülkeye giriş yalnız satış ekibinin müşteri arama faaliyeti değildir. Üst yönetim; stratejik gerekçe, hedef ürün-pazar çifti, kapasite, uygunluk yatırımı, nakit ihtiyacı, ekip, dış uzmanlar ve durdurma eşiğini tek proje kartında onaylar. Sabit “180 gün” veya genel bir bütçe her şirket için doğru değildir; süre ve kaynak, doğrulanmış iş paketleri ile taban-hedef-stres senaryosuna göre belirlenir.

Go/No-Go alanı	Yönetimin görmesi gereken kanıt	No-Go / yeniden çalışma sinyali
Finansal dayanıklılık	Pazar açılım bütçesi, işletme sermayesi, kur/vade stresi ve geri dönüş eşiği	Tahsilat gecikmesinde üretim veya ana faaliyet nakdi bozuluyor
Üretim ve kalite	Kapasite, termin, hammadde, kalite serbest bırakma ve yedek tedarik	Numune başarısı seri üretimde aynı şartlarla tekrarlanamıyor
Ürün-pazar uygunluğu	GTİP/CN, tarife, etiket, ambalaj, sertifika, dil ve ithalatçı yükümlülüğü	Ürün uyarlama maliyeti veya izin süresi fiyat/termini bozuyor
Ticari model	Hedef müşteri, kanal, fiyat alanı, Incoterms®, ödeme güvencesi ve sözleşme	Pazar yalnız sürdürülemez iskonto veya açık hesapla erişilebilir
Ekip ve dış kaynak	Proje sahibi, RACI, yedek personel, müşavir/taşıyıcı/banka ve uzman bağlantısı	Kritik görev tek kişiye veya sözlü bilgiye bağlı
Yönetim kapıları	30/60/90 günlük çıktılar, bütçe-sermaye eşiği, durdurma ve ölçekleme kriteri	Sonraki aşamanın kanıtı oluşmadan harcama/taahhüt büyüyor

Saha uygulaması — Kuru meyve üreticisi yeni bir AB pazarına girecekse proje kartı “ülke büyük ve ürünümüz kaliteli” ifadesiyle onaylanmaz. Pestisit/mikotoksin ve gıda güvenliği kontrolleri, ürün ve ambalaj etiketi, analiz laboratuvarı, ithalatçı beklentisi, soğuk/kuru zincir, lot izlenebilirliği, numune planı, ödeme güvencesi ve olası ret/iade maliyeti aynı bütçeye bağlanır. Ürüne ve ülkeye özel şartlar işlem tarihinde resmî kaynak ve ithalatçıyla doğrulanır.

4. Pazara giriş yöntemi

Yöntem	Ne zaman uygun?	Başlıca risk	Kontrol noktası
Doğrudan ihracat	Müşteriye erişim ve operasyon yetkinliği varsa	Tahsilat ve yerel mevzuat yükü	Müşteri/KYC, ödeme güvencesi
Acenta / temsilci	Yerel ilişki ve müşteri geliştirme gerekiyorsa	Yetki, komisyon, müşteri sahipliği	Bölge, hedef, süre, fesih, yolsuzluk hükümleri
Distribütör	Stok, servis ve yaygın dağıtım gerekiyorsa	Fiyat/marka kontrolü ve bağımlılık	Minimum alım, bölge, stok, satış raporu
E-pazaryeri / e-ihracat	Standart ürün ve doğrudan tüketici erişimi varsa	İade, platform, vergi, tüketici hukuku	5986 uygunluğu, platform maliyeti, yerel ürün kuralları
Lisans / franchise	Marka veya know-how ile ölçeklenebiliyorsa	Fikri hak ve kalite kaybı	Tescil, denetim, royalty ve bölge
Ortak girişim / şirket	Pazar büyük; yerel varlık kritikse	Sermaye, ortaklık ve çıkış riski	Hukuk/vergi incelemesi, yönetim ve çıkış planı

İlk girişte geri döndürülebilir yöntem tercih edilir. Münhasırlık, sürekli fiyat garantisi veya uzun dönem stok taahhüdü; kanıtlanmış satış performansı ve yazılı fesih mekanizması olmadan verilmez.

5. Müşteri bulma ve doğrulama

5.1 Müşteri geliştirme ritmi

1. Hedef profil oluştur: sektör, ülke, kanal, yıllık satın alma, sertifika ve servis ihtiyacı.
2. 50 adaylık liste kur; tüzel kişi ve karar verici bilgilerini kaynak ve tarih belirterek kaydet.
3. İlk temasta ürün listesi göndermek yerine müşterinin kullanımını, mevcut tedarik yapısını ve sorunu hedefleyen kısa mesaj kullan.
4. Niteliklendirme görüşmesinde miktar, teknik beklenti, karar süreci, bütçe, zamanlama, teslim yeri ve ödeme yaklaşımını öğren.
5. Numune/pilot, teknik onay ve ticari teklif aşamalarını CRM’de sonraki adım ve tarih ile izle.

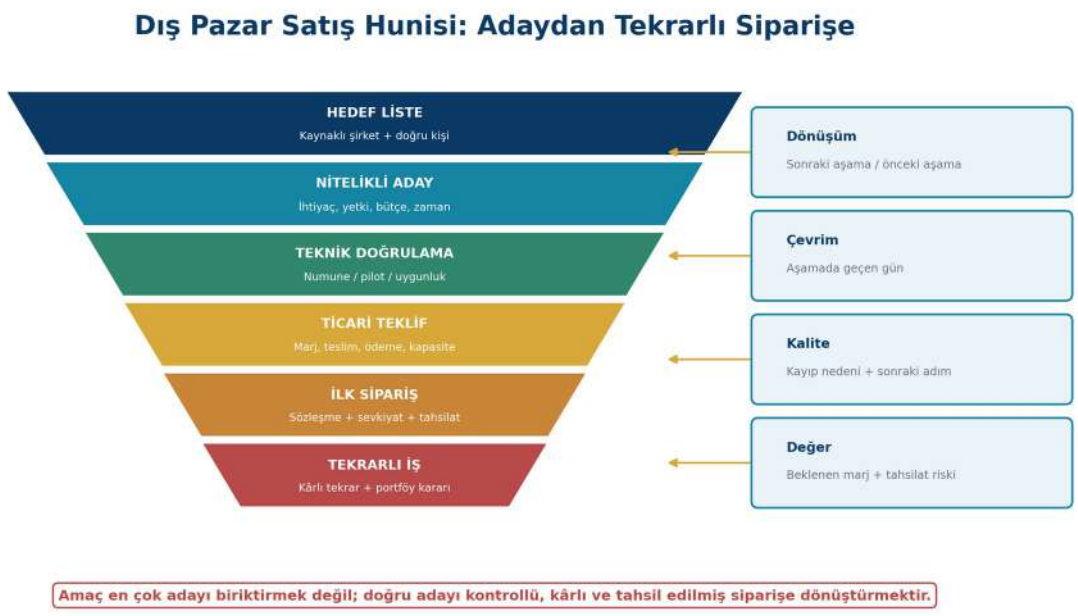
5.2 Müşteri tanıma (KYC) ve yaptırım taraması

Kontrol	Kanıt	Kırmızı bayrak
Tüzel kişilik	Resmî sicil, vergi/kayıt no, faaliyet adresi	Yeni kurulmuş, adresi belirsiz veya faaliyetle uyumsuz şirket
Yetkili ve faydalanıcı sahip	İmza yetkisi, sahiplik zinciri, kimlik doğrulama	Gizlenen sahip, kamu görevlisi bağlantısı, açıklanamayan aracı
Banka hesabı	Şirket adına hesap, banka ülkesi, çift kanal doğrulama	Üçüncü kişi hesabı veya son dakika değişikliği

Kontrol	Kanıt	Kırmızı bayrak
Ticari kapasite	Web alan adı, tesis, çalışan, referans, finansal bilgi	Ürünle ilgisiz faaliyet, kopya web sitesi, sadece ücretsiz e-posta
Yaptırım / ihracat kontrolü	BM, AB ve işlemle ilgili diğer listelerde tarihli tarama	İsim/alias/ülke eşleşmesi; riskli nihai kullanıcı veya rota
Ödeme davranışı	Kredi raporu, banka/ticari referans, sigorta limiti	Aşırı vade, acil sevkiyat baskısı, belge dışı indirim/komisyon

Sahte talimat riski
Banka hesabı, teslim adresi veya yetkili değişikliği yalnızca gelen e-postaya cevap verilerek onaylanmaz. Sistemde kayıtlı telefon veya bağımsız resmî kanal kullanılarak ikinci kişiyle doğrulanır; sonuç tarih, saat ve doğrulayan kişiyle kaydedilir.

5.3 Satış hunisi, dönüşüm ve kayıp nedeni

Şekil 1 — Dış pazar satış hunisi, aday sayısından çok aşama dönüşümünü, çevrim süresini ve kârlı tekrarı ölçer.

CRM'de her müşteri adayının tek bir aşaması, aşamaya giriş tarihi, parasal değer/marj tahmini, sonraki adımı, sorumlusu ve kapanış tarihi bulunur. "Görüşülüyor" kalıcı bir aşama değildir. Niteliklendirilmemiş kişi teklif havuzuna; teknik olarak kabul edilmemiş ürün sipariş tahminine; kredi limiti ve kapasitesi doğrulanmamış fırsat bütçeye kesin sipariş gibi alınmaz.

Aşama	Çıkış ölçütü	İzlenecek gösterge
Hedef liste	Tüzel kişi, kanal ve karar verici kaynağı doğrulandı	Kaynak kalitesi, doğru kişi oranı
Nitelikli aday	İhtiyaç, miktar, teknik beklenti, karar süreci, bütçe/zaman ve ödeme yaklaşımı öğrenildi	Niteliklendirme oranı, ilk yanıt süresi
Teknik doğrulama	Numune/pilot/test sonucu ve ürün uyarlaması yazılı kapandı	Numune başarı oranı, teknik çevrim süresi

Aşama	Çıkış ölçütü	İzlenecek gösterge
Teklif / müzakere	Fiyat, Incoterms®, ödeme, kapasite, sözleşme ve belge seti uygulanabilir	Teklif-sipariş dönüşümü, marj, kayıp nedeni
İlk sipariş	Sevkiyat, teslim, tahsilat ve şikâyet/kapanış dosyası tamamlandı	Zamanında teslim, rezerv/hata, tahsilat günü
Tekrarlı iş	Kârlı tekrar, güncel KYC/limit ve portföy kararı oluştu	Tekrar sipariş oranı, müşteri katkı marjı

Kayıp fırsat silinmez; “fiyat”, “termin”, “uygunluk”, “rakip”, “ödeme”, “ürün uyumu”, “iç kapasite” veya “yanıtsız” gibi standart nedenlerden biri ve kısa açıklama ile kapatılır. Yönetici yalnız kazanma oranına bakmaz; düşük fiyatla kazanılan fakat marjsız veya tahsilatsız siparişi başarı saymaz.

BÖLÜM III

6. İhracat maliyeti ve fiyatlandırma

Teklif fiyatı, ürün maliyeti ile ihracat işleminin görünmeyen maliyetlerini aynı kartta toplamalıdır. Geçmiş navlun veya tek bir kur üzerinden kalıcı fiyat verilmez; teklif geçerlilik tarihi, miktar aralığı ve revizyon koşulu yazılır.

6.1 Maliyet köprüsü

Bileşen	Örnek içerik	Veri sahibi
Ürün / üretim	Hammadde, işçilik, enerji, fire, kalite, genel üretim gideri	Üretim + finans
İhracat hazırlığı	Özel ambalaj, etiket, palet, fumigasyon, test, sertifika	Kalite + lojistik
İç lojistik ve gümrük	Yükleme, iç taşıma, terminal, ardiye, müşavirlik, belge	Lojistik
Uluslararası taşıma	Ana navlun, yakıt/yoğun sezon ekleri, varış masrafları	Lojistik
Sigorta	Kapsam, muafiyet, değer çarpanı; CIP/CIF yükümlülüğü	Finans + lojistik
Finansman / tahsilat	Banka, akreditif, iskonto, vade ve kur riski	Finans
Satış ve kanal	Komisyon, platform, reklam, iade, servis, garanti	Satış
Risk ve kâr	Kur/navlun tamponu, ülke riski, hedef katkı marjı	Finans + yönetim

Teklif fiyatı = ürün maliyeti + teslim noktasına kadar şirketçe üstlenilen tüm giderler + finansman/kanal maliyeti + risk payı + hedef kâr

- Maliyet kartında para birimi ve kullanılan kurun kaynağı/tarihi bulunur.
- Navlun ve sigorta teklifi rota, yük ölçüsü, ağırlık, ürün sınıfı ve geçerlilikle eşleştirilir.
- İskonto, ücretsiz mal, komisyon ve vade etkisi ayrı satır gösterilir; marj içinde saklanmaz.
- DDP/DAP/CIP gibi kurallarda varış ülkesi gideri varsayımla değil yazılı hizmet teklifiyle hesaplanır.
- İthalat fiyatı değerlendirilirken satın alma fiyatı değil landed cost kullanılır: mal + navlun + sigorta + vergi/fon + gümrük + iç taşıma + finansman + uygunluk/test + olası ardiye.

Menşe, fiyatın yalnız belge tarafını değil üretim tasarımını da etkileyebilir. İthal girdinin HS pozisyonu ve kıymeti, hedef anlaşmanın ürün özel kuralına göre tercihli menşe kazanımını

belirleyebilir. Bu nedenle maliyet kartında kritik ithal girdiler ayrı izlenir; 19. bölümde bu ilişki BOM, EXW ve yerli katkı hesaplarıyla birlikte ele alınacaktır.

7. Incoterms® 2020 karar rehberi

Incoterms® 2020; satıcı ile alıcı arasında teslim noktasını, masraf ve hasar riskinin geçişini, taşıma/sigorta düzenleme sorumluluğunu açıklar. Mülkiyetin geçişini, ödeme yöntemini, gecikme cezasını veya mücbir sebebi düzenlemez; bunlar sözleşmede ayrıca yazılır.

Tablo 4 — Teklifte örnek yazım: "FCA Ankara Fabrika Sahası, Incoterms® 2020".

Kural	Mod	Satıcının ana yükü	Operasyon notu
EXW	Tümü	Malı kendi yerinde hazır eder	İhracat beyanı ve teslim kanıtı satıcı için zorlaşabilir; sınır ötesinde çoğu durumda FCA daha yönetilebilir.
FCA	Tümü	Belirlenen yerde taşıyıcıya teslim ve ihracat işlemleri	Konteynerli taşımalarda FOB yerine sıkça daha uygun başlangıç kuralıdır.
CPT	Tümü	Ana taşıma ücretini varış yerine kadar öder	Risk ilk taşıyıcıya teslimde geçer; masraf ve risk noktası aynı değildir.
CIP	Tümü	CPT + daha geniş asgari sigorta yükümlülüğü	Sigortalı, kapsam, para birimi ve değer sözleşmede kontrol edilir.
DAP	Tümü	Belirlenen varış yerinde boşaltmaya hazır teslim	İthalat işlemi ve vergi alıcıya aittir; varış masrafları netleştirilir.
DPU	Tümü	Belirlenen yerde boşaltılmış teslim	Incoterms® 2020'de DAT'nin yerini alır; boşaltma kapasitesi ve risk planlanır.
DDP	Tümü	İthalat işlemleri ve vergiler dâhil azami satıcı yükü	Yabancı ülkede ithalatçı olabilme, vergi kaydı ve KDV geri kazanımı doğrulanmadan kullanılmaz.
FAS	Deniz/iç su	Gemi doğrultusunda teslim	Dökme/proje yükleri için; konteynerde nadiren uygun.
FOB	Deniz/iç su	Gemide teslim ve ihracat işlemleri	Konteynerin terminalde taşıyıcıya verildiği düzenlerde FCA düşünülür.
CFR	Deniz/iç su	Ana deniz navlununu öder; risk gemide geçer	Sigorta alıcıdadır; risk/navlun ayrımı teklif ve sözleşmede açıklanır.
CIF	Deniz/iç su	CFR + asgari sigorta	CIP'ye göre varsayılan asgari sigorta kapsamı daha dardır; ürün riskine göre artırılabilir.

Kullanılmaması gereken eski terimler
DAF, DES, DEQ ve DDU 2010'dan önce; DAT ise 2020'den önce kullanılan kurallardır. Yeni teklif ve sözleşmelerde yer almaz. Eski sözleşme devam ediyorsa atıf yapılan baskı ve yükümlülükler ayrıca incelenir.

7.1 Risk, masraf ve belgenin farklı zamanları

Incoterms® kuralı tek bir "sorumluluk geçiş noktası" yaratmaz. Teslim ve hasar riski, ana taşıma ücretini kimin ödediği, sigortayı kimin yaptırdığı, ihracat/ithalat gümrük işlemleri ve belge üretimi ayrı sorulardır. CPT, CIP, CFR ve CIF altında satıcı ana taşımayı öder; buna rağmen risk varışta değil, kuralın belirlediği çıkış tesliminde geçer. Bu ayrım teklif fiyatı, sigorta ve hasar talebinde yazılı olarak görünür olmalıdır.

Incoterms® 2020: Risk, Masraf ve Gümrük Sorumluluğu

Kural	Ulaşım	Riskin geçtiği teslim noktası	Ana taşıma ücreti	Satıcının sigorta borcu	İthalat gümrüğü
EXW	Tüm modlar	Satıcının yeri; yükleme yok	Alıcı	—	Alıcı
FCA	Tüm modlar	Taşıyıcıya/kişiye teslim	Alıcı	—	Alıcı
CPT	Tüm modlar	İlk taşıyıcıya teslim	Satıcı	—	Alıcı
CIP	Tüm modlar	İlk taşıyıcıya teslim	Satıcı	A düzeyi*	Alıcı
DAP	Tüm modlar	Varışta, boşaltmaya hazır	Satıcı	—	Alıcı
DPU	Tüm modlar	Varışta, boşaltılmış	Satıcı	—	Alıcı
DDP	Tüm modlar	Varışta, ithalatı yapılmış	Satıcı	—	Satıcı
FAS	Deniz/iç su	Gemi doğrultusunda	Alıcı	—	Alıcı
FOB	Deniz/iç su	Gemide	Alıcı	—	Alıcı
CFR	Deniz/iç su	Gemide	Satıcı	—	Alıcı
CIF	Deniz/iç su	Gemide	Satıcı	C düzeyi*	Alıcı

* Taraflar daha farklı bir teminat düzeyi kararlaştırabilir. CIP varsayılanı A; CIF varsayılanı C düzeyidir.
Kritik okuma: "Satıcı navlunu ödüyor" ifadesi, riskin varışta geçtiği anlamına gelmez.

Şekil 2 — Incoterms® 2020 kurallarında risk geçişi ile satıcının taşıma, sigorta ve ithalat yükümlülüğü aynı sütunda okunmaz.

Uzman notu — Kural seçiminde sık yapılan dört hata

Hata	Neden riskli?	Doğru kontrol
Konteynerli yükte otomatik FOB yazmak	Satıcı malı gemiye yüklenmeden önce terminal/taşıyıcıya teslim eder; ticari teslim ile FOB risk noktası ayrışabilir.	Teslim fiilen taşıyıcıya yapılıyorsa FCA seçeneğini, on-board konşimento ihtiyacıyla birlikte değerlendir.
CIP/CIF'te "tam sigorta var" demek	CIP ve CIF'in varsayılan teminat düzeyleri farklıdır; poliçe istisnaları ve muafiyetler devam eder.	Emtia, rota ve müşteri ihtiyacına göre kloz, tutar, para birimi, muafiyet ve lehtarı yaz.
DDP'yi yalnız satış avantajı görmek	Satıcı hedef ülkede ithalatçı, vergi/VAT kayıtlı veya yetkili temsilci olamayabilir.	Tekliften önce ithalatçı olabilme, dolaylı vergi, gümrük temsilciliği ve kayıt maliyetini hukuk/vergi uzmanıyla doğrula.
Teslim yerini yalnız şehir adıyla yazmak	Aynı şehirde terminal, depo ve fabrika farklı maliyet ve risk noktaları yaratır.	Kural + açık adres/nokta + "Incoterms® 2020" yaz; yükleme/boşaltma ve terminal masraflarını ayrıca tanımla.

7.2 Saha uygulaması: FCA Bursa mı, FOB Ambarlı mı?

Bursa'daki fabrikada konteyner taşıyıcıya teslim ediliyor, konteyner daha sonra Ambarlı terminaline ve gemiye gidiyorsa "FOB Ambarlı" satıcının fiilî kontrolünden sonra da riski üzerinde tutabilir. "FCA Bursa Fabrika Sahası, açık adres, Incoterms® 2020" seçeneğinde teslim ve risk, taşıyıcıya yapılan doğrulanabilir teslimle eşleştirilebilir. Alıcının veya bankanın on-board konşimento istemesi hâlinde Incoterms® 2020'deki FCA seçeneği sözleşmede açıkça kurulabilir; taşıyıcının talimatı ve belgeyi kime vereceği rezervasyondan önce yazılılaştırılır.

Karar, "hangi kural daha iyi?" sorusuyla değil, "malı fiilen nerede ve kime teslim ediyoruz; ana taşımayı kim sözleşiyor; hangi banka/taşıma belgesi gerekiyor; ithalatçı kim olabilir?" sorularıyla verilir. Seçilen kural ürün bedeli, navlun teklifi, sigorta, sözleşme, ticari fatura ve gümrük talimatında aynı tam yer adıyla kullanılır.

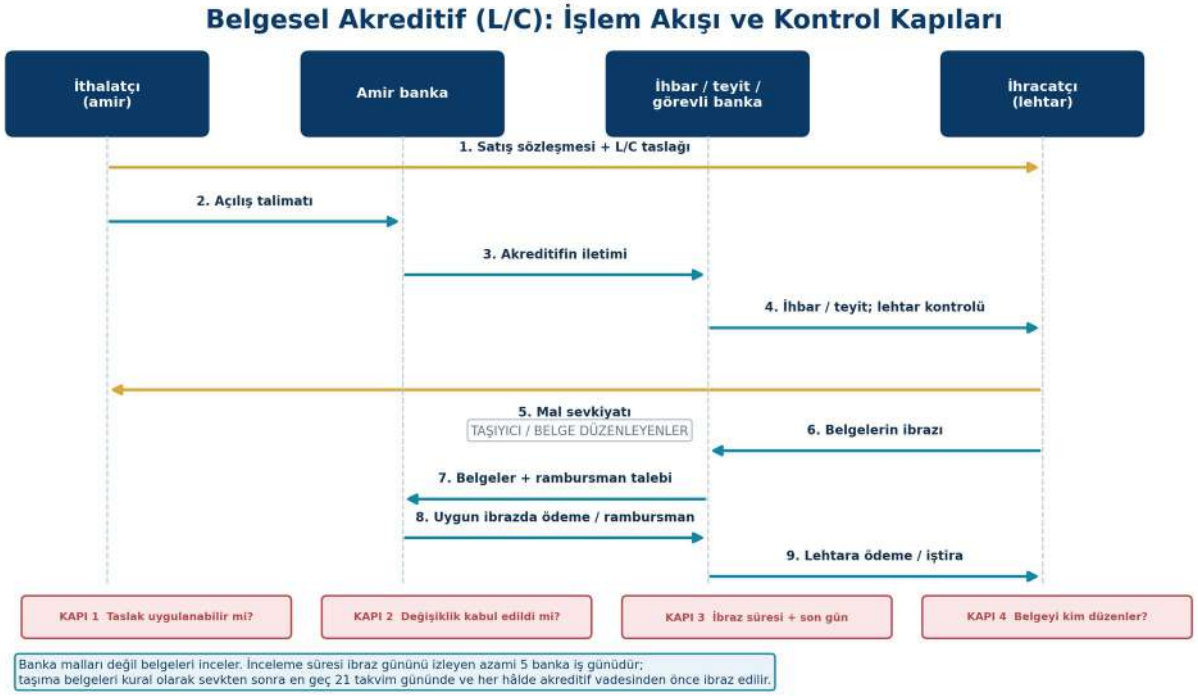
8. Ödeme yöntemleri ve tahsilat güvenliği

Yöntem	İhracatçı riski	Uygun kullanım	Temel kontrol
Peşin	Düşük	Yeni müşteri, özel üretim, küçük sipariş	Para kaynağı ve gönderen taraf eşleşmesi; üretim/teslim takvimi
Teyitli, gayrikabili rücu akreditif	Düşük–orta	Yeni müşteri, ülke/banka riski; yüksek tutar	UCP 600, teyit bankası, belge şartları, süre ve rezerv riski
Teyitsiz akreditif	Orta	Kabul edilebilir banka/ülke riski	Açan banka limiti, transfer riski, uygulanabilir belge seti
Vesaik mukabili D/P	Orta	Standart mal; alıcının malı almadan belgeye ihtiyaç duyduğu durum	Taşıma belgesi kontrolü; alıcının reddetmesi halinde geri dönüş planı
Kabul kredili / D/A	Yüksek	Kanıtlanmış müşteri ve limit	Vade, aval/teminat, alacak sigortası
Mal mukabili / açık hesap	Yüksek	Uzun ilişki, tanımlı limit ve sigorta	Kredi limiti, gecikme tetikleri, teminat ve ülke riski
Konsinye	Çok yüksek	Kontrollü stok/kanal modeli	Mülkiyet, stok raporu, sigorta, satış süresi ve geri çağırma

8.1 Akreditif kontrolü

- ☐ Taslak metin üretimden önce bankaya ve dış ticaret ekibine kontrol ettirilir.
- ☐ Lehtar unvanı, tutar/tolerans, son yükleme, ibraz süresi, kısmi sevkiyat ve aktarma şartları uygulanabilir olmalıdır.
- ☐ İstenen her belgeyi kimin, hangi sürede ve hangi ifadeyle düzenleyebileceği doğrulanır.
- ☐ Belge verileri UCP 600 ve kredi şartları açısından çapraz kontrol edilir; rezerv riski sevkiyattan önce kapatılır.
- ☐ Elektronik ibraz planlanıyorsa eUCP 2.1; elektronik tahsilat için eURC 1.1 atfı ve sistem uyumu ayrıca değerlendirilir.

Akreditif akışı ve ibraz kontrolü

Şekil 3 — Akreditifte ticari sözleşme, mal hareketi, belge ibrazı ve banka ödeme akışı ayrı izlenir.

Akreditif satış sözleşmesinden bağımsız bir banka taahhüdüdür; bankalar malları, hizmetleri veya performansı değil ibraz edilen belgeleri inceler. UCP 600 madde 14(b) uyarınca bankanın ibrazı inceleme süresi, ibraz gününü izleyen azami beş banka iş günüdür. Taşıma belgesi içeren ibraz, kredi farklı bir süre öngörmedikçe sevkten sonra en geç 21 takvim gününde ve her hâlde akreditifin vade tarihinden önce yapılır. Bu süreler “ödemeyi beş günde kesin alırım” anlamına gelmez; uygun ibraz, görevli/teyit bankasının rolü ve ödeme türü birlikte okunur.

Saha uygulaması — Sevkiyattan önce rezervi durdurma

Akreditif “latest shipment 15 October”, “presentation within 10 days after shipment” ve “full set clean on-board bills of lading” istiyorsa üretim planı yalnız 15 Ekim’e göre kurulmaz. Taşıyıcının konşimento düzenleme süresi, kurye/elektronik ibraz yolu, bankanın açık olduğu günler ve akreditif vadesi geriye doğru planlanır. Ticari fatura ürün açıklaması ile akreditif çelişiyorsa, menşe veya sigorta belgesini istenen merci düzenleyemiyorsa ya da kısmi sevkiyat yasağı üretim gerçeğiyle uyuşmuyorsa, mal yüklenmeden değişiklik talep edilir. Amir bankanın değişikliği göndermesi tek başına yeterli değildir; lehtarın değişikliği kabulü ve uygulanabilir metnin dosyaya alınması gerekir.

Kontrol kapısı	Sorulacak soru	Kırmızı sinyal
Taslak	Belgeyi kim, hangi ifadeyle ve hangi tarihte düzenleyebilir?	Alıcı tarafından üretilecek “bağımsız” belge; bilinmeyen yerel kurum; çelişkili tarih
Üretim / rezervasyon	Son yükleme, kısmi sevkiyat ve aktarma fiziksel planla uyumlu mu?	Taşıyıcı cut-off’u son yükleme tarihinden sonra; yasak aktarma; ulaşılamayan liman

Kontrol kapısı	Sorulacak soru	Kırmızı sinyal
Belge hazırlığı	Fatura, taşıma, sigorta, paket ve sertifikalardaki veriler çelişiyor mu?	Yanlış unvan; farklı miktar/birim; geç imza; uygun olmayan sigorta kapsamı
İbraz	Süre, vade, banka adresi/kanalı ve tam belge seti tamam mı?	Geç ibraz; eksik asıl; kabul edilmemiş değişikliğe dayanma
Rezerv kararı	Düzeltme mümkün mü; feragat talebi ödeme güvencesini nasıl etkiliyor?	"Alıcı kabul eder" varsayımıyla sevk; ücret ödeyince rezervin ortadan kalktığını sanma

Uzman notu — Belge incelemesi "her kelime birebir aynı olmalı" ezberine indirgenmez. UCP 600 ile ISBP 821 birlikte uygulanır; belgelerdeki veriler kredi şartlarıyla, belgenin kendisiyle ve diğer belgelerle çatışmamalıdır. Bununla birlikte basit yazım farkının kabul edilebilirliği işlem bağlamına bağlıdır. Şirket kendi kendine uygunluk ilan etmez; kritik yorum bankaya sevkiyattan önce sorulur.

8.2 Vade ve alacak yönetimi

Her müşterinin tek bir toplam kredi limiti vardır; açık sipariş, sevk edilmiş fakat vadesi gelmemiş alacak ve gecikmiş alacak aynı limitte izlenir. Limit aşımı sistemsel olarak durdurulur. Gecikme halinde yeni sevkiyat, vade uzatma veya ek indirim otomatik değil yetkili onayına bağlıdır. Türk Eximbank kısa vadeli alacak sigortası ve kredi ürünleri, İGE kefaleti ve bankacılık çözümleri işlem öncesinde karşılaştırılır.

9. Teklif, proforma ve sözleşme standardı

9.1 Teklif / proforma asgari alanları

☐ Satıcı ve alıcının tam unvanı, adresi, vergi/kayıt bilgisi ve irtibatı.

☐ Ürün kodu, açık ticari/teknik tanım, miktar, birim, tolerans, menşe ve gerektiğinde GTİP.

☐ Birim/toplam fiyat, para birimi, geçerlilik süresi ve miktar kademesi.

☐ Incoterms® 2020 kuralı ve tam adlandırılmış teslim yeri/noktası.

☐ Ödeme şekli, vade, banka masraf paylaşımı, teminat/akreditif şartı.

☐ Üretim/teslim süresi ve bu sürenin hangi olayla başlayacağı.

☐ Ambalaj, etiket, kalite, test, muayene, garanti ve kabul kriterleri.

☐ Taşıma, sigorta, kısmi sevkiyat, aktarma ve gerekli belge seti.

☐ Uygulanacak hukuk, uyuşmazlık çözümü, mücbir sebep, ihracat kontrolü/yaptırım ve veri/fikri hak hükümleri.

☐ Yetkili imza/onay ve sipariş referansı.

9.2 Sözleşmede açıkça yazılacak ayrımlar

Teslim başka, mülkiyet ve ödeme başkadır
Incoterms® 2020 kuralı risk ve masraf paylaşımını anlatır. Mülkiyetin hangi anda geçeceği, ödeme borcunun vadesi, gecikme faizi/cezası, kabul prosedürü, garanti ve fesih sonuçları sözleşmede ayrıca tanımlanır.

- Ürün uygunluğu: teknik şartname, numune referansı, tolerans, test ve ret prosedürü.
- Fiyat ayarlaması: kur, hammadde, navlun, vergi veya mevzuat değişikliğinin etkisi.
- Ticaret uyumu: yaptırım, ihracat kontrolü, rüşvet/yolsuzluk, nihai kullanıcı ve yeniden ihracat taahhütleri.
- Belge ve veri: kimin hangi belgeyi, formatta, dilde ve sürede sağlayacağı.
- Sorumluluk sınırı: dolaylı zarar, gecikme, ürün geri çağırma ve sigorta ilişkisi.

BÖLÜM IV

10. Uçtan uca ihracat iş akışı

Tablo 5 — Her aşama, bir önceki aşamanın onaylı çıktısını girdi olarak kullanır.

Aşama	Ana işlem	Zorunlu çıktı	Kontrol / onay
1. Talep	Müşteri ihtiyacını ve talep kaynağını kaydet	Fırsat kaydı ve ilk KYC	Satış yöneticisi
2. Uygunluk	GTİP, menşe, ürün/ülke kuralı, yaptırım ve nihai kullanım	Uygunluk notu	Dış ticaret + kalite
3. Fiyat	Maliyet, navlun, sigorta, finansman ve marj	Onaylı maliyet kartı	Finans + yetki matrisi
4. Teklif	Incoterms® 2020, ödeme, termin ve belge seti	Onaylı teklif/proforma	Satış + dış ticaret
5. Sipariş	PO/sözleşme, kredi/teminat, kapasite	Sipariş açılış onayı	Finans + üretim
6. Üretim	Üret, kalite kontrol et, paketle, etiketle	QC serbest bırakma ve paket verisi	Kalite
7. Sevk planı	Rezervasyon, cut-off, yükleme, sigorta, müşavir dosyası	Sevkiyat planı	Lojistik + dış ticaret
8. Gümrük	Beyan ve eklerini kontrol et; çıkış/takip	Beyanname/çıkış kanıtı	Dış ticaret + müşavir
9. Belge ibrazı	Ticari/taşıma/banka belgesini süre içinde ilet	İbraz/kurye/dijital teslim kaydı	Dış ticaret + finans
10. Kapanış	Tahsilat, IBKB/banka, KDV, destek, maliyet ve performans	Kapanış formu ve dersler	Finans + dış ticaret

11. Belge yönetimi ve çapraz kontrol

11.1 Temel belge seti

Belge	İşlev	Kritik alanlar
Ticari fatura	Satış ve gümrük kıymeti	Taraflar, ürün, miktar, birim/toplam değer, para, Incoterms® 2020 ve yer, menşe, ödeme
Çeki / paketleme listesi	Paket ve fiziksel yük eşleşmesi	Paket no, içerik, net/brüt, ölçü, palet/koli toplamı
Taşıma belgesi	Taşıma sözleşmesi/teslim kanıtı	Gönderici, alıcı, ihbar, rota, kap/ambalaj, ağırlık, tarih; B/L, AWB, CMR vb.
Gümrük beyannamesi / BGB	Gümrük beyanı ve çıkış	Rejim, GTİP, kıymet, menşe, miktar, ülke, belge kodları
Dolaşım / menşe	Serbest dolaşım veya tercihli menşe kanıtı	A.TR; EUR.1/EUR-MED; menşe şahadetnamesi; beyanlar ve geçerlilik koşulları
Sigorta	Taşıma riskinin teminatı	Sigortalı, mal, rota, kapsam, muafiyet, değer, süre ve hasar ihbarı
Ürün/kalite belgesi	Pazar ve sözleşme uygunluğu	Test, analiz, sağlık, uygunluk, sertifika, kayıt veya denetim belgesi
Banka belgesi	Tahsilat/akreditif/IBKB süreci	Taraf, tutar, para, tarih, referans ve işlem amacı

A.TR menşe değildir
A.TR, Türkiye–AB Gümrük Birliği kapsamındaki eşyanın serbest dolaşım durumunu gösterir. Eşyanın tercihli veya tercihli olmayan menşeini tek başına kanıtlamaz. Ürün ve anlaşmaya göre EUR.1/EUR-MED, menşe beyanı veya menşe şahadetnamesi gerekebilir.

11.2 Sevkiyat öncesi çapraz kontrol

Alan	Eşleşmesi gereken yerler
Taraf ve adres	Sipariş/sözleşme, fatura, taşıma belgesi, gümrük beyanı, akreditif
Ürün tanımı	Ürün kartı, fatura, çeki listesi, GTİP, test/sertifika, beyanname
Miktar ve birim	Sipariş, üretim çıkışı, paketleme, fatura, taşıma, beyanname
Ağırlık ve paket	Depo tartımı, çeki listesi, taşıma rezervasyonu/belgesi, beyanname

Alan	Eşleşmesi gereken yerler
Değer ve para birimi	Teklif/proforma, fatura, akreditif/tahsilat, gümrük kıymeti
Teslim kuralı ve yer	Teklif, sözleşme, fatura, navlun/sigorta talimatı
Tarih ve referans	Sipariş, akreditif, son yükleme, belge düzenleme, ibraz ve kurye
Menşe ve dolaşım	Tedarikçi kanıtı, ürün kartı, beyanname, A.TR/EUR.1/menşe belgesi

11.3 Dijital gümrük araçları

Ticaret Bakanlığının GET-APP/gümrük belge doğrulama uygulamaları, Tek Pencere Sistemi ve TAREKS süreçleri belge dolaşımını dijitalleştirir. Tek Pencere referans numaraları, TAREKS başvuru/sonuç bilgileri ve elektronik belge doğrulama çıktıları sipariş klasöründe saklanır. Yetki, e-imza ve kullanıcı erişimleri izin matrisine bağlanır; kişisel kullanıcı hesabı devredilmez.

- ☐ TAREKS gerekliliği GTİP ve ürün mevzuatına göre, sevkiyattan önce kontrol edilir.
- ☐ Tek Pencere belge kodu ve referansı gümrük beyannamesiyle eşleştirilir.
- ☐ Elektronik menşe/dolaşım belgesini kabul eden ülkeler ve doğrulama yöntemi güncel listeden kontrol edilir.
- ☐ E-fatura/ihracat e-faturası senaryosu mali müşavir ve entegratörle güncel GİB kurallarına göre işletilir.

11.4 Revize PEM menşe sistemi: 2026 karar düzeni

Pan-Avrupa-Akdeniz tercihli menşe sisteminde 1 Ocak 2026 önemli bir eşiktir. Revize PEM kuralları, ilgili ikili ticaret ilişkilerinde temel kural seti hâline gelmiştir. Buna karşılık çapraz veya tam kümülasyon imkânı bütün ülkeler arasında kendiliğinden doğmaz. Tarafların gerekli düzenlemeleri tamamlaması ve güncel kümülasyon matrisinde ilgili ilişkinin açık olması gerekir.

Personel, sadece ürünün Türkiye menşeli olup olmadığına bakmaz. Kullanılan girdilerin menşei, yetersiz işçilik işlemleri, tolerans, geri ödeme yasağı, muhasebesel ayrım, doğrudan nakliyat veya değiştirmeme koşulu ve düzenlenecek ispat belgesi birlikte incelenir. Menşe ispat belgesinde eski ve revize kural setlerinin ifadeleri karıştırılmaz; önce ülke ilişkisi, sonra ürün kuralı, en son belge türü doğrulanır.

Tablo 6 — Karar sırası

Adım	Kontrol	Dosyada saklanacak kanıt
1	İhracat ülkesi ile hedef ülke arasındaki tercihli düzenlemeyi belirle.	STA/PEM dayanağı ve işlem tarihli bağlantı
2	Güncel PEM/kümülasyon matrisinde iki veya daha çok ülke ilişkisinin açık olduğunu doğrula.	Matris sürümü ve kontrol tarihi
3	GTİP bazlı liste kuralını, toleransı ve yetersiz işçilik sınırını test et.	Menşe hesap cetveli ve tedarikçi beyanı
4	EUR.1, EUR-MED veya fatura/menşe beyanı yolunu yetki ve kıymet koşullarıyla seç.	Belge taslağı ve yetki kanıtı
5	Sevkiyat, fatura, menşe kanıtı ve gümrük beyanındaki ülke/ürün bilgilerinin eşleşmesini kontrol et.	Dört göz kontrol kaydı

Saha örneği — Türkiye'de üretilen bir üründe İsviçre ve Tunus girdisi bulunması, tek başına çapraz kümülasyon hakkı vermez. İhracat tarihindeki matriste Türkiye-İsviçre-Tunus bağlantısı ve aynı revize kural setinin uygulanabilirliği görülmeden EUR-MED düzenlenmez. Belirsizlik varsa tercih talep edilmeden normal vergi senaryosu teklif maliyetine eklenir.

Menşe belgesini seçmek ile menşe kazanımını hesaplamak aynı şey değildir. Bir ürünün hangi işçilik, tarife değişimi veya kıymet şartıyla Türk menşei kazanabileceği; 19. bölümde, BOM ve katma değer modeli üzerinden ayrıca ele alınmaktadır.

12. Normal ihracat ve mikro ihracat

Konu	Normal ihracat	Mikro ihracat / BGB
Tipik kullanım	Ticari sevkiyat, yüksek değer/ağırlık, özel rejim veya kapsamlı belge	Küçük ve hızlı gönderi; operatör üzerinden basitleştirilmiş beyan
2026 temel eşik	Genel beyanname ve ilgili rejim koşulları	Brüt 300 kg ve 15.000 avroyu aşmayan, kesin satış niteliğindeki ihracat eşyası
Beyan	Firma/gümrük müşaviri düzeni	Yetkili hızlı kargo veya posta işletmesinin BGB/ETGB süreci
Uygunluk	GTİP, yasak/kısıt, izin ve ürün mevzuatı tam uygulanır	Basitleştirme, yasak/kısıt ve ürün kurallarını ortadan kaldırmaz
KDV ve kayıt	Beyanname/çıkış ve diğer kanıtlar	BGB/ETGB çıktıları ve GİB'in aradığı elektronik kayıtlar
Karar	Maliyet, süre ve risk birlikte değerlendirilir	Operatörden kapsam ve ücret yazılı teyit edilir; eşikler canlı sayfadan kontrol edilir

AB'ye BGB kapsamındaki bazı düşük değerli gönderiler için elektronik A.TR uygulaması 2026'da devreye alınmıştır. Uygulamanın değer sınırı, ülke/operatör kapsamı ve belge prosedürü her gönderide Bakanlığın güncel duyurusundan doğrulanır.

12.1 AB'ye düşük değerli e-ihracatta 2026 değişikliği

AB, 1 Temmuz 2026'dan itibaren üçüncü ülkelerden gelen ve kıymeti 150 avroyu aşmayan B2C e-ticaret gönderilerindeki gümrük vergisi muafiyetini kaldırmıştır. Geçici düzende, 1 Temmuz 2028'e kadar aynı tarife sınıflandırması, tanımı ve beyan edilen menşei paylaşan her beyan satırı/eşya kalemi başına 3 avro gümrük vergisi uygulanır. Uygulama; IOSS, özel düzenleme veya standart ithalat KDV yöntemi kullanılmasına göre ortadan kalkmaz. İhracatçı fiyat, teslim şekli, platform kesintisi, iade ve müşteri bilgilendirmesini bu maliyetle yeniden hesaplar.

Türkiye tarafında ise BGB kapsamında AB'ye ihraç edilen ve kıymeti 150 avroyu aşmayan uygun eşya için elektronik A.TR, yetkili hızlı kargo veya posta işletmesinin sistemi üzerinden BGB verilerinden otomatik üretilebilmektedir. Bu kolaylık, eşyanın Gümrük Birliği kapsamını ve serbest dolaşım şartlarını kendiliğinden ispatlamaz. Ürün, menşe/serbest dolaşım, fatura ve tarife verisi doğru değilse elektronik belgenin hızlı oluşması yanlış beyan riskini ortadan kaldırmaz.

Tablo 7 — Düşük değerli AB gönderisinde teklif öncesi karar tablosu

Soru	Evetse yapılacak	Dur işareti
Gönderi B2C ve 150 avro veya altında mı?	Geçici 3 avro/eşya kalemi vergisini ve KDV yöntemini fiyat modeline ekle.	Platform/ithalatçı vergi sorumluluğu belirsiz
Elektronik A.TR talep edilecek mi?	Operatöre BGB verisiyle birlikte doğru ürün, kıymet ve serbest dolaşım kanıtını ver.	Eşya kapsamı veya serbest dolaşım şüpheli
Teslim şekli müşteri sürpriz maliyetini önlüyor mu?	Checkout ve satış şartlarında vergi, ücret, iade ve teslim sorumluluğunu açıkla.	DDP taahhüdü var fakat ithalatçı/vergi kaydı yok
Aynı pakette farklı tarife kategorileri var mı?	Geçici vergiyi kategori sayısına göre senaryolaştır; ürün setini yeniden değerlendir.	Ürün tanımları veya GTİP eşleşmesi eksik

Mikro ihracat eşiği ile hedef ülkenin ithalat eşiği aynı şey değildir. Türkiye'deki 300 kilogram/15.000 avro BGB sınırı ihracat beyan yöntemini; AB'deki 150 avro ve altı düzenleme ise varış ülkesindeki düşük değerli B2C ithalat işlemini etkiler. Teklif formunda bu iki kontrol ayrı satırda tutulur.

13. Sevkiyat ve taşıma yönetimi

13.1 Taşıma modu seçimi

Kriter	Karar sorusu
Ürün	Bozulabilir, tehlikeli, yüksek değerli, hacimli, ısı kontrollü veya kırılabilir mi?
Termin	Müşterinin gerçek ihtiyaç tarihi nedir; üretim, cut-off ve sınır belirsizliği için tampon var mı?
Toplam maliyet	Navlun dışında terminal, elleçleme, ek ücret, ardiye/demuraj, iç taşıma ve sigorta dahil mi?

Kriter	Karar sorusu
Rota	Aktarma, sınır, liman yoğunluğu, yaptırım ve güvenlik riski var mı?
Belge	Taşıma belgesinin türü, düzenleme biçimi, orijinal/elektronik ihtiyaç ve akreditif şartı nedir?
Sorumluluk	Incoterms® 2020 kuralına göre rezervasyonu, ihracat/ithalat işlemini ve sigortayı kim yapar?

13.2 Yükleme günü disiplini

- ☐ Araç/konteyner uygunluğu, temizlik, hasar, plaka/konteyner ve mühür numarası kaydedilir.
- ☐ Paket sayısı, ağırlık ve ölçüler son hâliyle tartılır; çeki listesi tahminle bırakılmaz.
- ☐ Yükleme fotoğrafları ürün/paket ve mühür görünecek şekilde tarihli saklanır.
- ☐ Tehlikeli madde, soğuk zincir veya özel elleçleme talimatı taşıyıcıya yazılı verilir.
- ☐ Taslak taşıma belgesi yayımlanmadan önce taraflar, ürün, paket, ağırlık, rota ve referans açısından kontrol edilir.
- ☐ Gecikme, hasar veya rota değişikliği aynı gün müşteriye, sigortacıya ve ilgili ekiplere bildirilir; olay kaydı açılır.

14. İhracat sonrası kapanış

Sevkiyat fiziksel çıkışla bitmez. Tahsilatın sipariş ve banka kaydıyla eşleşmesi, ihracat bedeli/IBKB sürecinin güncel kurala uygun kapatılması, KDV istisnası veya iade kanıtlarının hazırlanması, varsa destek dosyasının DYS'de yürütülmesi ve gerçekleşen maliyetin teklif maliyetiyle karşılaştırılması gerekir.

Kapanış işi	Kanıt	Sahip
Çıkış doğrulama	Kapanmış beyan/BGB, taşıma hareketi ve teslim kanıtı	Dış ticaret
Belge teslimi	Banka/kurye/dijital ibraz, müşteri alındı teyidi	Dış ticaret
Tahsilat	Banka dekontu, müşteri ve fatura eşleşmesi, kur farkı	Finans
İhracat bedeli / IBKB	Bankanın güncel talimatına uygun kayıt ve kapanış	Finans
KDV	Fatura, çıkış kanıtı, ödeme ve mevzuatın istediği ekler	Muhasebe
Destek	Uygun harcama, ödeme, faaliyet ve DYS başvuru kanıtı	Dış ticaret + finans
Maliyet sapması	Teklif–gerçekleşen navlun, gider, kur, marj karşılaştırması	Finans + lojistik
Müşteri sonucu	Teslim, şikâyet, iade, tekrar sipariş ve NPS/geri bildirim	Satış + kalite

Değişken kambiyo kuralı
İhracat bedellerinin yurda getirilmesi, IBKB düzeni ve döviz dönüşüm yükümlülükleri dönemsel olarak değişebilir. Sabit oran veya süre ezberlenmez; işlem tarihinde banka ve TCMB/Ticaret Bakanlığı kaynaklarıyla yazılı teyit alınır.

14.1 29 Ağustos 2026 tarihli ihracat bedeli kural kartı

TCMB İhracat Genelgesi'nin 29 Ağustos 2026 tarihinde erişilen metnine göre genel kural, fiilî ihraç tarihinden itibaren 180 gün içinde ihracat bedelinin yurda getirilmesi ve İBKB düzenlenmesidir. Vadesi 180 günü aşan sözleşmeler, özelliği olan ihracat, istisna tanınan ülkeler, terkin, indirim-mahsup ve mücbir

sebep hükümleri ayrı değerlendirilir. Banka ve şirket, beyannamedeki ödeme şekliyle fiilî tahsilat yolunun tutarlılığını işlem başında kurmalıdır.

Aynı Genelgedeki geçici düzenleme uyarınca 31 Ocak 2027 dâhil bu tarihe kadar İBKB veya DAB'a bağlanan ihracat bedellerinin en az yüzde 35'i belgeyi düzenleyen bankaya satılır ve banka tarafından TCMB'ye aktarılır. Süreli bir düzenleme olduğu için ERP veya prosedüre kalıcı oran olarak gömülmez; kuralın bitişinden önce mevzuat sahibi otomatik uyarı üretir. Ödeme hizmeti sağlayıcıları aracılığıyla gelen tutarlar da ihracat bedeli olarak kabul edilebilir, ancak ihracatla ilişkinin kurulması ve kabul işlemi banka tarafından yapılır.

Tablo 8 — İhracat bedeli için tarihli işlem özeti

Konu	29 Ağustos 2026 görünümü	Operasyon kontrolü
Genel yurda getirme/İBKB süresi	Fiilî ihraçtan itibaren 180 gün	Sözleşme vadesi, ülke ve özellikli ihracat istisnasını bankayla teyit et
TCMB'ye asgari satış	%35; 31 Ocak 2027 dâhil süreli	İBKB/DAB tarihinde yürürlükteki oranı bankadan yazılı doğrula
Peşin bedel	İhracatın genel olarak 24 ay içinde yapılması gerekir	Peşin referansını sipariş ve beyanla eşleştir; kapanışı izle
Eksik bedel/terkin	Tutar ve oran eşikleri Genelgede ayrı düzenlenir	Otomatik mahsup yapma; banka/vergi dairesi yetkisini dosya bazında belirle
Ödeme hizmeti sağlayıcısı	Bedel yurda getirilebilir; kabulü banka yapar	Sağlayıcı kaydı, gönderen, fatura ve sipariş bağını sakla

Değişken kural uyarısı
Bu kutu bir tarihli anlık görüntüdür. Yeni sipariş, tahsilat veya İBKB işleminde TCMB Genelgesi ile bankanın güncel uygulaması yeniden açılır; oran, süre ve ülke listesi ezberden kullanılmaz.

BÖLÜM V

15. İthalat operasyonu

İthalatta amaç yalnızca malı getirmek değil, doğru ürünün doğru toplam maliyetle ve mevzuata uygun biçimde serbest dolaşıma alınmasını sağlamaktır. Siparişten önce GTİP, menşe, gümrük kıymeti, vergi/fon, gözetim, anti-damping veya sübvansiyona karşı önlem, korunma önlemi, kota/tarife kontenjanı, izin ve ürün güvenliği birlikte incelenir. Ticaret politikası önlemleri menşe ve ürün bazında değişebildiği için düşük gümrük vergisi tek başına landed cost kararı için yeterli değildir.

Aşama	Yapılacak iş	Dur işareti
Tedarikçi	Sicil, banka, kapasite, kalite, yaptırım ve referans doğrulaması	Üçüncü kişi hesabı, sahte belge, sahiplik belirsizliği
Ürün	GTİP, teknik tanım, menşe, kontrol/izin, etiket ve test	GTİP görüş ayrılığı veya gerekli belgenin düzenlenememesi
Toplam maliyet	Fiyat + navlun/sigorta + vergi/fon + uygunluk + gümrük + iç lojistik + finansman	Gözetim/ilave mali yük veya vergi etkisinin hesaplanmamış olması
Sözleşme	Numune, şartname, Incoterms® 2020, ödeme, muayene ve ret	Kalite kabulü, teslim noktası veya belge sorumluluğu belirsizliği
Sevk öncesi	Taslak belgeler, paket/ağırlık, izin başvurusu, TAREKS/ön bildirim	Mal yüklenmiş ama izin/etiket/test hazırlanmamış
Gümrük	Beyan, kıymet unsurları, royalti/kalıp/bedelsiz girdiler, menşe ve belge kodları	Fatura ile ödeme veya taşıma verisi arasında tutarsızlık

Aşama	Yapılacak iş	Dur işareti
Teslim ve denetim	Sayım, hasar, kalite, lot/seri, maliyet ve arşiv	Uygunsuz ürünün kontrolsüz kullanıma/satışa verilmesi

15.1 Gümrük kıymetinde unutulmaması gerekenler

Fatura bedeli her zaman nihai gümrük kıymeti değildir. Taşıma ve sigorta, komisyon, kalıp/aparat, bedelsiz sağlanan malzeme veya tasarım, royalti/lisans ve ilişkili taraf işlemleri gümrük müşaviriyle değerlendirilir. Ödeme şekli, sözleşme, transfer ve muhasebe kaydı beyanla tutarlı olmalıdır.

16. Ekonomik etkili ve özel düzenler

Araç / rejim	Ne zaman değerlendirilir?	Yönetim sorusu
Dahilde İşleme Rejimi (DİR)	İhraç ürününde ithal girdinin vergi yükünü askıya alma/geri ödeme ihtiyacı	İhracat taahhüdü, fire/verimlilik ve süre gerçekçi mi; belge/izin kapanışı kimde?
Hariçte İşleme	Geçici olarak dışarıda işlem/onarım gördükten sonra geri gelecek eşya	Katma değer, eşya ayniyeti ve geri dönüş koşulları kanıtlanabilir mi?
Geçici ithalat / ihracat	Fuar, numune, ekipman, test veya belirli süreli kullanım	Süre, teminat, ayniyet ve yeniden çıkış/giriş takvimi kimde?
Antrepo	Vergiler doğmadan depolama, konsolidasyon veya sonraki rejime hazırlık	Ardiye, elleçleme, stok ve süre maliyeti faydayı aşıyor mu?
Serbest bölge	Üretim, depolama, ticaret veya bölgesel operasyon için özel konum	Faaliyet ruhsatı, vergisel/işletme koşulları ve fiilî iş modeli birlikte doğrulandı mı?

Bu araçlar otomatik avantaj değildir. Nakit akışı, teminat, kayıt yükü, taahhüt kapanışı, süre ve olası ceza birlikte modellenir. DİR mevzuatı ve genelgeleri 2026'da güncellenmeye devam ettiğinden her dosya canlı mevzuat üzerinden yürütülür.

BÖLÜM VI

17. 2026 uygunluk gündemi

17.1 Avrupa Birliği için öncelikli başlıklar

Tablo 9 — AB kuralları ürün ve rol bazında değişir; ithalatçı/dağıtıcıyla sorumluluk matrisi kurulmalıdır.

Başlık	2026 durumu	Personelin yapacağı
GPSR — Genel Ürün Güvenliği	13 Aralık 2024'ten beri uygulanıyor; tüketici ürünleri için izlenebilirlik, çevrim içi satış ve geri çağırma yükleri güçlendi	AB sorumlu ekonomik aktör, ürün kimliği, iletişim, risk dosyası, uyarı ve çevrim içi ürün sayfası verilerini doğrula
CBAM / SKDM	Kesin dönem 1 Ocak 2026'da başladı; kapsamdaki ürün ve ithalatçı yükümlülüğü ürün/tonaj ve düzenlemeye göre belirleniyor	CN/GTİP eşlemesi, gömülü emisyon verisi, tesis/tedarikçi kanıtı ve AB ithalatçısıyla veri takvimi kur
PPWR — Ambalaj ve Ambalaj Atıkları	Yönetmelik 11 Şubat 2025'te yürürlüğe girdi; genel uygulama 12 Ağustos 2026	Ambalaj bileşeni/ağırlığı, geri dönüştürülebilirlik, maddeler, etiket ve tedarikçi beyanlarını ürün dosyasına al
Dijital Ürün Pasaportu	AB DPP Sicili 20 Temmuz 2026'da test ortamıyla birlikte faaliyete geçti; zorunluluk ürün bazlı mevzuat takvimine bağlı.	Ürün, model/seri, BOM, malzeme, tesis, sertifika ve değişiklik verisini benzersiz kimlikle ilişkilendir; ürününüz için ikincil mevzuat yoksa genel bir DPP zorunluluğu varmış gibi beyan verme.
Access2Markets	Tarife, menşe, prosedür ve ürün gereklilikleri için canlı AB kapısı	Her ürün–ülke kombinasyonu için işlem tarihli ekran/çıktı al ve dosyala
EUDR — Ormansızlaşmasız ürünler	Büyük/orta işletmeler için 30 Aralık 2026; çoğu mikro/küçük işletme için 30 Haziran 2027.	Ek I kapsamındaki ürün/CN, üretim parseli koordinatı, tarih, miktar, yasal üretim ve 31 Aralık 2020 sonrası ormansızlaşma olmadığını destekleyen kanıtları hazırla.
Zorla Çalıştırma Tüzüğü	14 Aralık 2027'den itibaren köken ve sektör ayrımı olmadan ürünlere uygulanacak.	Alt tedarikçi ve tesis görünürlüğü, sözleşmesel bilgi hakkı, şikâyet/olay kaydı ve risk bazlı tedarikçi incelemesini şimdiden kur.

17.2 Ürün uygunluk dosyası

- ☐ Teknik ürün tanımı, kullanım amacı, varyantlar, GTİP/CN ve hedef pazar listesi.
- ☐ Uygulanabilir mevzuat/standart matrisi ve uygunluk değerlendirme yolu.
- ☐ Test raporu, sertifika, tedarikçi beyanı, kalite kayıtları ve geçerlilik takvimi.
- ☐ Etiket, kullanım talimatı, uyarı, dil, ambalaj ve çevrim içi ürün sayfası kontrolü.
- ☐ Lot/seri, üretim tesisi, kritik hammadde, tedarikçi ve müşteri izlenebilirliği.
- ☐ Şikâyet, olay, geri çağırma, düzeltici faaliyet ve yetkili kurum iletişim planı.

17.3 CBAM kesin dönem: ihracatçının veri teslim süreci

CBAM'ın kesin dönemi 1 Ocak 2026'da başladı. AB ithalatçısı veya dolaylı gümrük temsilcisi, yıllık 50 tonluk tek kütle eşiğini aşan kapsamdaki mallarda yetkili CBAM beyan sahibi olmak zorundadır; elektrik ve hidrojen için bu eşik muafiyeti uygulanmaz. Türk ihracatçı beyan sahibi değildir, fakat doğru CN/GTİP eşlemesi, tesis, üretim rotası, öncül girdiler, doğrudan ve gerekiyorsa dolaylı emisyon verisi ile doğrulama kanıtını zamanında sağlayamadığında müşterinin maliyet ve gümrük riski artar.

2026 ithalat yılına ilişkin ilk yıllık CBAM beyannamesi ve sertifika teslimi 30 Eylül 2027'de yapılacaktır. Sertifika satışı 1 Şubat 2027'de başlayacak; 2026 ithalatlarının maliyeti 2026 çeyrek ortalama fiyatlarına göre hesaplanacaktır. Bu nedenle ihracatçı, müşterinin sertifika satın aldığı tarihi beklemeden her sevkiyat için miktar-emisyon-tesis bağını kapatmalı ve veriyi finansal/üretim kayıtlarıyla uzlaştırmalıdır.

Ürünün CBAM CN kodu kapsamını ve 50 ton hesabında hangi malların toplandığını AB ithalatçısıyla yazılı doğrula.

Her üretim tesisi ve üretim rotası için izleme planı, veri sahibi, ölçüm yöntemi, öncül girdi ve dönem kapama takvimi belirle.

Sevkiyat miktarını üretim partisi ve emisyon veri dönemiyle eşleştir; satış faturasıyla emisyon dosyasındaki ürün adını aynı kod sözlüğünden üret.

Gerçek değer, varsayılan değer, üçüncü ülkede ödenen karbon fiyatı ve doğrulama belgelerini birbirine karıştırmadan ayrı kanıt alanlarında tut.

Müşteriyle veri gizliliği, doğrulayıcı erişimi, hata düzeltme süresi ve gecikmiş veri maliyetini sözleşmede düzenle.

Saha örneği — Aynı GTİP'teki çelik parça iki farklı tesiste üretiliyorsa şirket tek bir yıllık ortalama değeri bütün sevkiyatlara dağıtmaz. Tesis, üretim rotası, dönem ve parti bağı kurulur; ithalatçıya verilen dosya fatura miktarıyla uzlaştırılır. Eksik veri varsa varsayılan değerin kullanılma koşulu ve maliyet etkisi müşteriyle sevkiyattan önce yazılılaştırılır.

17.4 EUDR: parselden sevkiyata izlenebilirlik

EUDR; sığır, kakao, kahve, palm yağı, kauçuk, soya ve odun ile Ek I'de sayılan türev ürünleri CN kodu temelinde kapsar. Büyük ve orta ölçekli operatörler için 30 Aralık 2026, çoğu mikro ve küçük işletme için 30 Haziran 2027 uygulama tarihidir. 13 Temmuz 2026'da kabul edilen kapsam güncellemesi bazı türev ürünleri kapsamdan çıkarırken çözünebilir kahve, belirli palm yağı türevleri ve dondurulmuş sığır dili gibi yeni ürünler eklemiştir; yeni eklenen ürünler için uygulama 30 Aralık 2027'de başlayacaktır. Türk tedarikçi doğrudan AB operatörü olmasa bile müşterisinin gerekli özen beyanını hazırlayabilmesi için ürünün üretildiği parselin coğrafi konumunu, üretim tarih aralığını, miktarı, tedarik zincirini ve üretimin yerel hukuka uygunluğunu kanıtlayan belgeleri sağlamalıdır.

Geolokasyon verisi son aşamada istenecek bir sertifika değildir. Satın alma sırasında partiye bağlanmadığında depoda karışan hammaddenin geriye doğru ayrıştırılması zorlaşır. Şirket; kapsam/CN kontrolü, tedarikçi kimliği, parsel koordinatı, risk değerlendirmesi, azaltım tedbiri ve müşteri referans numarasını tek bir lot zincirinde tutar. Harita veya sertifika tek başına yeterli kabul edilmez; verinin ürünle ve sevkiyat miktarıyla ilişkisi korunur.

17.5 PPWR ve Dijital Ürün Pasaportu: veri hazır, iddia ölçülü

PPWR 12 Ağustos 2026'dan itibaren genel olarak uygulanmaktadır. Ambalajın malzeme bileşimi, bileşen ağırlıkları, yeniden kullanılabilirlik, geri dönüştürülebilirlik, geri dönüştürülmüş içerik, etiketleme ve maddelere ilişkin kanıtlar ürün dosyasına girer. Gıda ile temas eden ambalajlarda PFAS sınırları bakımından piyasaya arz tarihi ayrıca kontrol edilir; mevzuat, 12 Ağustos 2026'dan önce üretilmiş ambalaj için genel bir stok tüketme geçişi öngörmediğinden eski stok otomatik olarak uygun sayılmaz.

AB Dijital Ürün Pasaportu Sicili 20 Temmuz 2026'da faaliyete geçmiş, kullanıcı arayüzü ve API ile kayıt altyapısı kurulmuştur. Buna rağmen bütün ürünler için aynı gün genel bir DPP zorunluluğu doğmamıştır. İlk uygulama tarihi 18 Şubat 2027 olan belirli büyük bataryalar gibi ürün bazlı takvimler izlenir. Şirketin doğru yatırımı; ürün ana verisini, benzersiz kimlikleri, değişiklik geçmişini ve kanıt belgelerini makinece okunabilir biçimde hazırlamak, ancak yürürlüğe girmemiş bir yükümlülüğü müşteriye zorunluymuş gibi sunmamaktır.

17.6 AB uygunluk zaman çizelgesi ve karar filtresi

Şekil 4 — AB uygunluk takvimi; tarihin yanında ürün kapsamı, operatör rolü ve ölçek eşiği okunmalıdır.

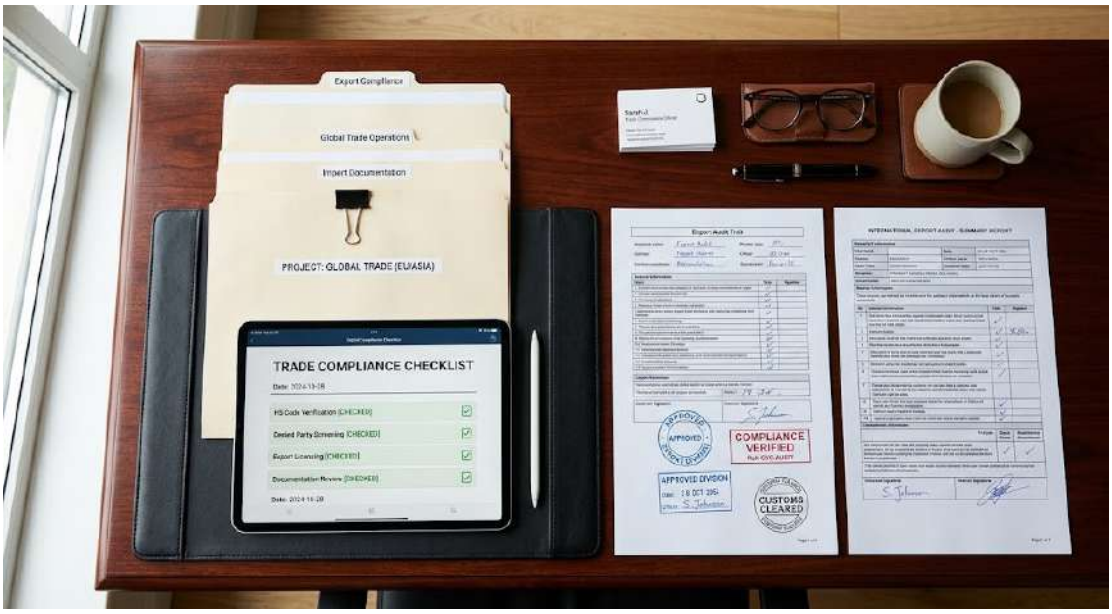
Zaman çizelgesi bir "her şirkete uygulanır" listesi değildir. Her ihracat dosyasında önce GTİP/CN ve ürün kapsamı, sonra AB'de ürünü piyasaya arz eden ekonomik operatör, işletme ölçeği, sevkiyat/piyasaya arz tarihi ve özel geçiş hükmü doğrulanır. Türk ihracatçı çoğu düzenlemede doğrudan AB'deki beyan sahibi veya operatör olmayabilir; buna rağmen müşterinin yükümlülüğünü yerine getirmesi için tesis, malzeme, parsel, ambalaj, emisyon veya ürün kimliği verisinin sözleşmesel tedarikçisi hâline gelir.

Saha dosyası	İlk kapsam sorusu	İhracatçının hazırlayacağı kanıt
Çelik bağlantı elemanı / CBAM	CN kodu Ek I'de mi; ithalatçının yıl içi toplamı 50 ton eşiğini aşıyor mu?	Tesis ve üretim rotası, parti-miktar bağı, öncül girdi, gömülü emisyon verisi ve doğrulama izi
Ahşap mobilya / EUDR	Nihai ürünün CN kodu EUDR Ek I'de mi; ahşap girdinin lot-parsel bağı korunuyor mu?	Geolokasyon, üretim dönemi, tedarikçi, miktar, yerel hukuk ve sevkiyat bağlantısı

Saha dosyası	İlk kapsam sorusu	İhracatçının hazırlayacağı kanıt
Gıda ambalajı / PPWR	Ambalaj AB pazarına ne zaman arz ediliyor; gıda teması ve PFAS sınırı uygulanıyor mu?	Malzeme/bileşen ağırlığı, maddeler, tedarikçi beyanı, test, etiket ve piyasaya arz kaydı
Batarya / DPP	Batarya LMT, elektrikli araç veya 2 kWh üzeri sanayi bataryası mı?	18 Şubat 2027 takvimine göre benzersiz kimlik, model/tesis verisi, QR ve pasaport veri sorumluluğu

Saha uygulaması — Aynı müşteriye üç ürün gönderiliyorsa yalnız “AB Yeşil Mutabakatı var mı?” diye sorulmaz. Çelik parça için CBAM CN kapsamı ve ithalatçının yıllık toplamı; ahşap parça için EUDR Ek I ve parsel zinciri; plastik ambalaj için PPWR kapsamı ve piyasaya arz tarihi ayrı kartlarda değerlendirilir. Bir ürünün kapsamda olması, diğerinin otomatik olarak kapsamda olduğu anlamına gelmez. Karar ekran görüntüsü veya e-posta ile değil, tarihli kaynak, sorumlu ve yeniden kontrol tarihiyle dosyalanır.

18. Yaptırımlar, ihracat kontrolü ve etik

Taraf taraması tek başına yeterli değildir. Ürün, ülke, nihai kullanıcı, nihai kullanım, taşıma rotası, banka ve aracıların tamamı değerlendirilir. BM listesi temel kontrol noktasıdır; işlemde AB, ABD veya başka bir ülke bağlantısı varsa ilgili rejimlerin hukuken uygulanabilirliği uzman görüşüyle belirlenir.

Kırmızı bayrak	Beklenen işlem
Alıcı ürünün kullanımını veya son kullanıcıyı açıklamıyor	Sevkiyatı durdur; son kullanıcı/son kullanım beyanı ve bağımsız doğrulama iste
Ürün müşterinin normal iş koluyla uyumsuz	Teknik ve ticari gerekçeyi incele; kontrol listesi/sınıflandırma görüşü al
Riskli ülkeye dolambaçlı rota veya aktarma	Taşıyıcı, banka, gümrük ve hukuk incelemesi yap; yeniden ihracat riskini değerlendir
Üçüncü kişi ödeme yapıyor veya alıyor	Taraf ilişkisini, fon kaynağını, vergi/kambiyo ve yaptırım etkisini doğrula
Ad, adres, alias veya sahiplik listede benzer	Otomatik ret/serbest bırakma yapma; eşleşmeyi belgeli biçimde uzmanla çöz
Komisyon nakit, kişisel hesap veya açıklamasız isteniyor	İşlemi durdur; sözleşme, hizmet kanıtı, vergi ve yolsuzluk kontrolü yap

Tarama kaydı
Tarama sonucu; kullanılan liste, tarih-saat, aranan ad/alias, sonuç, inceleyen ve onaylayan kişi ile saklanır. Sevkiyat veya ödeme tarihine kadar geçen sürede listeler değişebileceğinden yüksek riskli işlemlerde yeniden tarama yapılır.

18.1 Stratejik ticaret ve çift kullanımlı ürün kontrolü

Yaptırım listesinde eşleşme olmaması, her ürünün serbestçe ihraç edilebileceği anlamına gelmez. Çift kullanımlı, askerî veya hassas teknoloji içeren ürünlerde ürün sınıflandırması, hedef ülke, nihai kullanıcı ve nihai kullanım birlikte incelenir. İzin gerekip gerekmediği yalnız ticari ürün adına bakılarak değil; teknik özellik, kontrol listesi, son kullanım ve rota üzerinden belirlenir.

Şirket yüksek riskli işlemlerde dört kayıt üretir: teknik ürün kontrol sınıflandırması, nihai kullanıcı/nihai kullanım beyanı, lisans veya izin değerlendirmesi ve sevkiyat kararı. Ürünün 'sivil' amaçla satılması tek başına yeterli değildir; saptırma riski, yeniden ihracat ihtimali ve hassas sektör bağlantıları ayrıca değerlendirilir. Belirsizlikte işlem durdurulur ve Ticaret Bakanlığının güncel stratejik ticaret/ihracat kontrol kaynakları ile uzman görüşü üzerinden karar verilir.

18.2 Tedarik zinciri etiği ve yaklaşan AB yasağı

AB Zorla Çalıştırma Tüzüğü 14 Aralık 2027'den itibaren menşei ve sektörü ne olursa olsun zorla çalıştırma ile üretilen ürünlerin AB pazarına sunulmasını ve AB'den ihraç edilmesini yasaklayacaktır. Düzenleme ayrı bir genel rapor veya her şirket için otomatik denetim zorunluluğu kurmasa da yetkili makamların soruşturmasında ürün, üretim tesisi ve tedarik zinciri hakkında güvenilir bilgi sunabilmek gerekir.

İhracatçı, sözleşmeye yalnızca genel bir 'etik kurallara uyum' cümlesi koymakla yetinmez. Kritik hammadde ve tesisleri görünür kılar, alt tedarikçiye erişim ve belge isteme hakkını düzenler, işçi şikâyeti/olay bildirim kanalını tanımlar, yüksek riskli bölgede daha derin inceleme yapar ve yanlış beyan halinde düzeltme-fesih mekanizması kurar. Aynı veri omurgası yaptırım, EUDR, müşteri sürdürülebilirlik talebi ve ürün geri çağırma süreçlerinde de kullanılır.

İhtiyaç	Bakılacak mekanizma	Başvuru öncesi kontrol
Pazar araştırması / müşteri ziyareti	5973 pazar araştırması; sektörel/alım heyeti imkânları	Uygun ülke/faaliyet, onay, seyahat/ödeme belgesi ve süre
Belge / test / sertifika	5973 pazara giriş belgesi	Desteklenen belge listesi, akreditasyon, fatura ve ödeme
Fuar / tanıtım / birim	5973 ilgili destek modülleri	Fuar/birim niteliği, hedef ülke, kira/medya sözleşmesi ve ön onay
E-pazaryeri / dijital pazarlama	5986 e-ihracat destekleri	Yararlanıcı, platform, ülke, hizmet ve güncel genelge
Markalaşma / tasarım	Marka, TURQUALITY®, tasarım ve ürün geliştirme	Program kriteri, strateji, performans ve süre
İşletme sermayesi / sevk öncesi	Eximbank kredileri, reeskont; banka + İGE kefaleti	İhracat taahhüdü, vade, maliyet, teminat ve uygunluk
Açık hesap riski	Türk Eximbank alacak sigortası	Alıcı limiti sevkiyat öncesi; vade, ülke, hasar ihbarı

Tutarları sabitlemeyin
Destek üst limitleri ve birim tutarlar yıllık olarak güncellenir; program, ülke ve yararlanıcı statüsüne göre değişir. Bütçe hazırlanırken 2026 üst limit sayfası ve ilgili güncel genelge açılır. Harcama yapılmadan önce uygunluk, başvuru sırası, ödeme biçimi, süre ve belge şartı teyit edilir.

19. MENŞE KAZANIMI, YERLİLEŞTİRME VE KATMA DEĞER ANALİZİ

İthal girdiler kullanılarak Türkiye'de üretilen bir eşyanın "Türk menşeli" sayılması, yalnız burada monte edilmiş olmasına veya yerli maliyet oranının yüksek görünmesine bağlı değildir. Önce hangi menşe rejiminin sorulduğu belirlenir; sonra nihai ürünün tarife sınıflandırması, kullanılan girdilerin menşe ve HS bilgileri, uygulanan işçilik/işlem ve hedef ülke veya anlaşmanın ürün özel kuralı birlikte değerlendirilir. Menşe, sonradan etikete yazılarak kazanılan bir statü değil; üretim ve kanıt zincirinin sonucudur.

19.1 Önce dört farklı kavramı ayırın

Kavram	Ne işe yarar?	Temel test / belge
Tercihli olmayan menşe	Eşyanın ekonomik milliyetini; menşe esaslı ticaret politikası ve ülke işaretini destekler.	Son esaslı işçilik/işlem ve varsa ürün özel kural; gerektiğinde Menşe Şahadetnamesi.
Tercihli menşe	STA/PEM gibi düzenlemelerde indirimli tarife veya kümülasyon için kullanılır.	Anlaşmanın ürün özel liste kuralı; EUR.1/EUR-MED/menşe beyanı gibi ilgili ispat.
A.TR / serbest dolaşım	Türkiye-AB Gümrük Birliği kapsamındaki serbest dolaşım statüsünü gösterir.	Menşe belgesi değildir; eşyanın Türk menşeli olduğunu tek başına ispatlamaz.
Yerli Malı Belgesi	Türkiye'de kamu alımları ve yerli katkı değerlendirmesinde kullanılan ayrı bir statüdür.	Sanayi Sicil + kapasite + önemli/son esaslı işlem + en az %51 YKO; gümrük menşeiyle aynı test değildir.

19.2 Tek bir "%50 formülü" yoktur

Menşe kurallarında en sık yapılan hata, her ürün ve her hedef ülke için tek bir yabancı girdi yüzdesi varmış gibi hareket etmektir. Oysa ürün özel kuralları; tarife pozisyonu değişimi (CTH), alt pozisyon değişimi (CTSH), menşeli olmayan girdiler için azami kıymet oranı, asgari bölgesel değer içeriği, belirli bir üretim işlemi veya bunların alternatif/birleşik biçimlerini kullanabilir. Bu nedenle hesaplamadan önce kuralın kendisi bulunur.

Test ailesi	Örnek hesap	Kullanım şartı
Azami menşeli olmayan girdi	VNM / EXW × 100	Yalnız ilgili liste kuralı EXW üzerinden bir azami oran veriyorsa.
RVC / katma değer - örnek build-down	(EXW − VNM) / EXW × 100	Yalnız ilgili anlaşma bu yöntemi ve bu paydayı kullanıyorsa; bazı anlaşmalar FOB veya farklı formül kullanır.

CTH / CTSH	Nihai ürün ile menşeli olmayan girdilerin ilgili HS düzeyi karşılaştırılır.	Aynı pozisyondaki girdiler tolerans/istisna yoksa testi bozabilir.
Özel işlem	Kuralda yazılı üretim aşamasının Türkiye'de yapılması	Kimyasal işlem, dokuma, işleme, montaj derinliği gibi ürün bazlı olabilir.

Buradaki VNM (value of non-originating materials), anlaşmanın tanımına göre menşeli olmayan girdilerin ithalat anındaki gümrük kıymeti veya kıymet belirlenemiyorsa ilgili ülkede ödenen ilk tespit edilebilir fiyat olabilir. EXW ise ilgili anlaşmadaki "fabrika çıkış fiyatı" tanımına göre kullanılmalıdır. Maliyet tablosundaki her ithal kalemi otomatik olarak aynı yöntemle toplamak doğru olmayabilir.

19.3 "Yerli katkı oranı" ile gümrük menşeini karıştırmayın

Yerli Malı Belgesi için 2026 TOBB uygulamasında yerli katkı oranı, satış fiyatı veya kâr üzerinden değil nihai ürün maliyeti üzerinden hesaplanır:

Yerli Katkı Oranı (%) = (Nihai Ürün Maliyet Tutarı – İthal Girdi Maliyet Tutarı) / Nihai Ürün Maliyet Tutarı × 100

Sanayi ürünlerinde Yerli Malı Belgesi için Sanayi Sicil Belgesi, geçerli kapasite raporu, üretimin önemli aşamalarının ve ekonomik yönden gerekli görülen en son esaslı işçilik/eylemin Türkiye'de yapılması ve en az %51 yerli katkı oranı birlikte aranır. Bu hesapta doğrudan/dolaylı malzeme, işçilik ve genel üretim giderleri maliyet esasına göre değerlendirilir; ithal girdiler için gümrük ve ilave gümrük vergileri YKO hesabına dahil edilmez. Bu belge ve oran, tek başına tercihli veya tercihli olmayan gümrük menşeini belirlemez.

19.4 Tost makinesi örneği: önce kuralı düzeltmek

Tost makinesi üzerinden hazırlanan ilk çalışma, konuyu somutlaştırmak açısından yararlıdır; ancak uzman incelemesinde iki kritik düzeltme gerekir. Birincisi, nihai ürün 8516.60 ve bir parça 8516.90 olarak sınıflandırılıyorsa 4 haneli tarife pozisyonu değişmiş değildir; her ikisi de 8516 pozisyonundadır. İkincisi, rezistans, termostat, kablo veya plastik parçaların tamamı otomatik olarak 8516.90 sayılmaz; her girdinin kendi teknik niteliğine göre doğru HS sınıflandırması yapılmalıdır.

Örnek veri	Tutar / durum	Doğru okuma
Nihai ürün	8516.60 - teyit gerekir	Nihai GTİP ürün özelliklerine göre doğrulanır.
EXW fiyatı	40 USD	Değer kuralında ilgili anlaşmanın EXW tanımı kullanılır.
Menşeli olmayan girdiler	14 USD	Girdilerin menşe statüsü ve kıymet tanımı belgeyle doğrulanır.
Değer oranı	14 / 40 = %35	Hedef ürün özel kuralı azami %50 VNM alternatifi veriyorsa bu alternatif matematiksel olarak sağlanabilir.
CTH	Otomatik "evet" değil	8516.80/8516.90 gibi aynı 4 haneli pozisyondaki girdiler CTH testini etkileyebilir.

Sonuç	Ön değerlendirme	Yetersiz işlemler, kümülasyon, diğer şartlar ve hedef rejim doğrulanmadan “Türk menşeli” veya “Made in Türkiye” hükmü verilmez.

Bu örneğin yönetim değeri şudur: menşe kazanımı, “yerli oranını yükseltelim” cümlesinden önce hangi ithal girdinin menşe testini bozduğunu görmektir. Aynı pozisyonda ve yüksek kıymette bir ithal bileşenin Türkiye’de üretilmesi, hem tarife değişimi testini hem de değer testini aynı anda iyileştirebilir. Buna karşılık yalnız ambalajı veya kâr marjını büyütmek, kuralın aradığı gerçek üretim dönüşümünün yerine geçmez.

19.5 Yerlileştirme kararını maliyet tablosuna bağlamak

Girdi	Yüksek risk sinyali	Yerlileştirme kararı
Aynı HS pozisyonundaki ithal ana parça	CTH/CTSH testini bozabilir	Öncelikli yerli üretim/tedarik adayı; kalıp, proses ve kalite yatırımı hesaplanır.
Yüksek kıymetli menşeli olmayan girdi	VNM oranını yükseltir	Yerelleştirme, alternatif menşeli tedarik veya ürün tasarımı değerlendirilir.
Kritik güvenlik bileşeni	Yerli üretim kalite/sertifika yükü doğurabilir	Menşe avantajı ile test, garanti ve ürün güvenliği maliyeti birlikte hesaplanır.
Düşük değerli ambalaj/sarf	Oranı az etkiler	Sırf oran yükseltmek için değil lojistik, sürdürülebilirlik ve tedarik gerekçesiyle değerlendirilir.

19.6 Menşe dosyasında bulunması gereken kanıtlar

Nihai ürünün doğrulanmış GTİP/HS sınıflandırması ve gerekiyorsa Bağlayıcı Tarife Bilgisi değerlendirmesi.

Hedef ülke/anlaşma, yürürlük tarihi ve ürün özel menşe kuralının tarihli kopyası.

Sürüm kontrollü BOM; her girdi için HS, tedarikçi, menşe statüsü, kıymet ve kanıt belgesi.

İthal girdilerin gümrük beyannameleri; yerli/menşeli girdilerin tedarikçi beyanı veya uygun menşe kanıtı.

Üretim rotası, iş emirleri, kapasite ve makine/işçilik kayıtları; işlemin basit montajdan ibaret olmadığını gösteren teknik dosya.

EXW ve/veya anlaşmanın istediği maliyet hesabı; kullanılan kur, dönem ve fiyatın dayanağı.

Kümülasyon uygulanıyorsa hangi ülke ve hangi kural setiyle uygulandığını gösteren belge zinciri.

Düzenlenen menşe ispat belgesi veya menşe şahadetnamesinin dayanağı ve geriye dönük kontrol dosyası.

19.7 “Made in Türkiye” ne zaman yazılır?

Ürün üzerindeki “Made in Türkiye” veya “Türkiye’de üretilmiştir” ibaresi, menşe hesabının yerine geçen bir pazarlama ifadesi değildir. İddia, ilgili menşe kuralıyla desteklenmeli; ayrıca hedef ülkenin country-of-origin marking ve tüketici/ürün etiketleme kuralları kontrol edilmelidir. Menşe Şahadetnamesi, tercihli menşe ispatı, A.TR ve Yerli Malı Belgesi farklı amaçlara hizmet eder; birinin varlığı diğerini otomatik olarak doğurmaz.

Özellikle ticaret politikası önlemi, anti-damping veya menşe esaslı ek yükümlülük bulunan ürünlerde, Türkiye'de yapılan sınırlı işlemlerle menşei değiştirmiş görünme girişimleri ayrıca incelemeye konu olabilir. Yönetim hedefi etiketi değiştirmek değil, ürünün gerçek üretim dönüşümünü ve kanıt zincirini kurmaktır.

Canlı doğrulama kaynakları: Ticaret Bakanlığı Menşe SSS ve Menşe/Kümülasyon sayfaları, hedef anlaşmanın menşe protokolü veya revize PEM listesi, Ticaret Bakanlığı Tarife/BTB kaynakları ve Yerli Malı Belgesi için TOBB'un 2026 Uygulama Usul ve Esasları.

BÖLÜM VII

20. Mevzuat radarı: sabit kitap, hareketli kurallar

Dış ticarette en pahalı hata çoğu zaman kuralı hiç bilmemek değil, doğru kuralın eski sürümünü uygulamaktır. Mevzuat radarı; ürün, ülke, müşteri, teslim, ödeme ve sürdürülebilirlik koşullarındaki değişiklikleri satıştan önce yakalayan kurumsal bir kayıt düzenidir. Her kuralın sahibi, resmî kaynağı, yürürlük tarihi, etkilenen ürün/müşteri listesi, uygulanacak değişiklik ve doğrulama kanıtı bulunur.

20.1 Üç seviyeli değişiklik yönetimi

Seviye	Örnek değişiklik	Tepki süresi ve karar
Kırmızı — işlemi durdur	Yaptırım eşleşmesi, ithalat yasağı, izin/sertifika kalkması, banka hesabı şüphesi	Aynı gün; sipariş/sevkiyat/ödeme durur, hukuk-gümrük-finans kararı kayda alınır
Turuncu — teklif ve planı değiştir	Vergi, menşe, CBAM, PPWR, navlun rotası, ödeme/IBKB veya destek kuralı	Teklif veya yükleme öncesi; maliyet, sözleşme ve müşteri iletişimi revize edilir
Mavi — hazırlık yatırımı	DPP, eFTI, yaklaşan EUDR/etik yükleri, yeni dijital standart	90 günlük iş planı; veri, sistem, tedarikçi ve eğitim açığı kapatılır

20.2 Mevzuat radarının çalışma ritmi

Her yeni ürün-ülke eşleşmesinde GTİP, vergi, tercih, yasak/kısıt, ürün uygunluğu ve yaptırım kontrolü sıfırdan açılır.

Aylık radarda Ticaret Bakanlığı, TCMB, GİB, AB Komisyonu, hedef ülke gümrüğü ve sektör otoritesindeki değişiklikler taranır.

Kritik listeler; teklif, sipariş onayı, yükleme ve ödeme öncesinde olay bazlı yeniden kontrol edilir.

Değişiklik yalnız dış ticaret ekibine e-posta edilmez; etkilenen fiyat, sözleşme, ürün kartı, ERP kuralı, eğitim ve müşteri iletişimi için sahip ve son tarih atanır.

Uygulama kanıtı olmadan değişiklik kapatılmaz. Yeni fatura şablonu, güncel iş talimatı, test dosyası veya onay kaydı kapanış kanıtıdır.

20.3 21 Eylül 2026 AB Gümrük Reformu: veri mimarisi değişiyor

AB Gümrük Reformu 21 Eylül 2026'da yürürlüğe girdi ve kademeli uygulama dönemi başladı. Yeni Birlik Gümrük Kodu; AB Gümrük Otoritesi, merkezi EU Customs Data Hub, daha bütünleşik risk yönetimi, Trust & Check Trader yaklaşımı ve e-ticarette platform/satıcı sorumluluğunu güçlendiren bir mimari kuruyor.

Reformun bütün modülleri aynı gün devreye girmeyeceği için şirket, bugünkü beyan sürecini terk etmek yerine uygulanma takvimini mevzuat radarında ayrı bir proje olarak izlemelidir.

Dış ticaret ekibi açısından hazırlık; ürün ve taraf ana verisinin tekrar kullanılabilir olması, gümrük/ürün uygunluk verisinin aynı kaynaktan beslenmesi, e-ticaret düşük değerli gönderilerindeki geçici 3 avro uygulaması ile gelecekteki veri/işlem sorumluluklarının fiyat ve platform sözleşmelerine yansıtılmasıdır. 1 Kasım 2026 için öngörülen küçük paket işlem ücretinin tutarı gibi henüz ikincil düzenleme bekleyen unsurlar kesin maliyetmiş gibi sisteme gömülmez; yürürlüğe giren metin ve uygulama takvimi ayrı alanlarda tutulur.

21. Dijital dış ticaret ve yapay zekâ destekli operasyon

Yapay zekâ dış ticaret uzmanının yerine geçen karar makamı değil, büyük belge setindeki tutarsızlıkları daha erken gösteren bir yardımcı katmandır. En yüksek değer; fatura, çeki listesi, sipariş, akreditif, taşıma belgesi ve beyan talimatındaki alanları tek veri sözlüğüne çekmek; farkları risk seviyesine göre işaretlemek; mevzuat değişikliğinin etkilenen dosyalarını bulmak ve senaryo maliyeti üretmektir.

Sistem, kaynağını ve tarihini göstermeyen cevabı kesin hüküm gibi kullanmamalıdır. Ürün tanımı belirsizken GTİP önerisi, eksik sahiplik zincirinde yaptırım sonucu veya taranmamış akreditifte 'rezerv yok' ifadesi yalnızca inceleme adayıdır. Nihai karar; yetkili personel, gümrük müşaviri, banka, mali müşavir veya hukuk uzmanının görev alanında kalır.

Tablo 10 — Yapay zekâ kullanım sınırları

Kullanım	Uygun otomasyon	Zorunlu insan onayı
Belge okuma	Alan çıkarma, sipariş-fatura-paket-taşıma verisi karşılaştırma	Belge düzenleyen ve sevkiyat kontrolörü
GTİP/menşe	Aday kod, mevzuat ve liste kuralı araştırma paketi	Dış ticaret uzmanı ve gerektiğinde gümrük müşaviri
Yaptırım/KYC	İsim benzerliği, alias, ülke/rota ve sahiplik uyarısı	Uyum/hukuk; yanlış pozitif ve sahiplik çözümü
Akreditif	Tarih, belge, tutar ve ifade farkı tespiti	Banka/dış ticaret; UCP 600 ve kredi şartı kararı
Fiyatlandırma	Kur-navlun-vade-risk senaryoları ve sapma analizi	Finans ve fiyat yetkilisi
Müşteri iletişimi	Taslak, çeviri ve özet	Satış; ticari taahhüt, süre ve hukuki ifade

21.1 Veri güvenliği ve denetlenebilirlik

Banka hesabı, kimlik, fiyat listesi, sözleşme, teknik sır ve kişisel veri onaysız halka açık yapay zekâ hizmetine yüklenmez.

Onaylı sistem; kullanıcı, tarih, girdi belgesi, model/sürüm, çıktı, değişiklik ve onaylayan kişi kaydını tutar.

Resmî kaynak metni yerel bilgi tabanına alınırken yürürlük/geçerlilik tarihi ve kaynak bağlantısı birlikte saklanır.

Otomatik eşleştirme bir tolerans kuralına bağlıdır; yuvarlama, para birimi, birim dönüşümü ve isim benzerliği yanlış alarm üretmeyecek biçimde test edilir.

Yüksek riskli kararda sistem yalnız öneri verir. İnsan onayı olmadan müşteri reddi, sevkiyat serbest bırakma, beyan veya ödeme talimatı oluşturmaz.

Saha örneği — Sistem, müşterinin e-postasındaki yeni IBAN'ı proformadaki hesapla farklı bulduğunda ödeme talimatını güncellemez. 'Kritik istisna' kaydı açar; kayıtlı telefon ve ikinci yetkiliyle doğrulama ister. Doğrulama kanıtı, talimatı hazırlayan ve onaylayan iki ayrı kişiyle dosyada saklanır.

22. Dijital ticaret belgeleri ve veri standardı

PDF göndermek, dijital ticaret kurmak değildir. Gerçek dijitalleşme; aynı ürün, taraf, miktar, teslim, ödeme ve sevkiyat verisinin CRM, ERP, depo, gümrük müşaviri, taşıyıcı ve banka arasında yeniden yazılmadan aktarılmasıdır. Şirket önce veri sözlüğünü ve benzersiz referanslarını kurar; elektronik belge platformunu daha sonra seçer.

22.1 eUCP, eURC ve URDTT

eUCP 2.1 ve eURC 1.1, elektronik ibrazın akreditif veya tahsil işleminde kullanılabilmesi için sözleşmesel atıf ve uygun sistem düzeni ister. URDTT 1.0 ise tamamen dijital ticari işlemler için teknolojiye tarafsız bir çerçeve sunar. Bu kurallar kendiliğinden uygulanmaz; tarafların, bankaların ve hizmet sağlayıcıların atfı, kabul ettiği formatlar, zaman damgası, özgünlük, erişim ve sistem arızası prosedürü işlem öncesinde yazılır.

22.2 Elektronik taşıma verisi: ICS2 ve eFTI

AB Import Control System 2 (ICS2), AB'ye giren veya AB'den transit geçen yüklerde tüm taşıma modları için varış öncesi güvenlik verisini kullanır. Beyanı çoğu durumda taşıyıcı veya temsilci verse de ihracatçının ürün tanımı, HS/CN kodu, gönderici-alıcı, paket, ağırlık ve rota verisi eksikse taşıyıcı süresinde ve doğru ENS veremez. 'Spare parts' veya 'samples' gibi genel tanımlar yerine ticari olarak anlaşılır ürün tanımı ve doğru taraf bilgisi sağlanır.

AB eFTI düzeni 9 Temmuz 2027'de tam uygulanacaktır. Ocak 2026'dan itibaren platform ve hizmet sağlayıcıları hazırlığa başlayabilmekte, kamu otoriteleri uygun platformlardan gelen veriyi pilot olarak kabul edebilmektedir. Türkiye'den AB'ye düzenli taşıma yapan işletme, 2026 içinde taşıyıcısıyla veri alanı, API/portal, yetki, arşiv, hata düzeltme ve iş sürekliliği planını test etmelidir.

Tablo 11 — Dijital belgeye geçiş kapıları

Kapı	Sorulacak soru	Geçiş kanıtı
Hukuk	Elektronik belgenin hedef ülke, sözleşme, taşıyıcı ve banka bakımından geçerliliği var mı?	Hukuk/banka/taşıyıcı teyidi
Kimlik	Belgeyi düzenleyen, alan ve değiştiren güvenilir biçimde tanımlanıyor mu?	E-imza, erişim ve yetki kaydı
Özgünlük	Tek kontrol edilebilir kayıt ve devir zinciri korunuyor mu?	Kayıt kimliği, zaman damgası, audit log
Veri	ERP, müşavir, taşıyıcı ve banka aynı sözlüğü kullanıyor mu?	Alan eşleştirme ve test senaryosu
Süreklilik	Platform veya bağlantı kesilirse alternatif ibraz ve süre yönetimi var mı?	İş sürekliliği ve olay kaydı

23. Tedarik zinciri dayanıklılığı ve kriz yönetimi

Dayanıklılık, her üründen fazla stok tutmak değildir. Kritik ürün, rota, liman, taşıyıcı, banka, tedarikçi ve mevzuat bağımlılıklarını görünür kılmak; hangi olayda hangi alternatife geçileceğini önceden kararlaştırmaktır. Fiyat kartında normal senaryonun yanında gecikme, hava kargo, alternatif liman, ek sigorta, kur ve finansman senaryoları bulunur.

23.1 Dört katmanlı dayanıklılık planı

Katman	Asgari hazırlık	Erken uyarı göstergesi
Tedarik	Kritik girdide onaylı ikinci kaynak; tesis ve alt tedarikçi görünürlüğü	Teslim süresi artışı, kapasite/kalite sapması, finansal sinyal
Rota	Alternatif liman/sınır/taşıyıcı; tehlikeli ürün ve sigorta kısıtları	ETA sapması, iptal sefer, sınır bekleme, güvenlik uyarısı
Finans	İkinci banka, teminat/akreditif alternatifi, alacak sigortası ve kur planı	Ülke/banka limiti düşüşü, geciken transfer, artan vade
Mevzuat	Ürün-ülke radarı, stok ve sözleşme değişiklik maddesi	Tarife/menşe/yaptırım/ürün kuralı taslağı veya duyurusu

23.2 Krizin ilk 72 saati

İlk 2 saat: olayı doğrula; etkilenen sipariş, yük, müşteri, ödeme ve belgeyi dondur; tek olay sahibi ata.

İlk 24 saat: güvenlik, hukuki/mevzuatsal durum, teslim ve tahsilat etkisini ayrı değerlendir; müşteri ve sigortacıya doğrulanmış bilgi ver.

24–48 saat: alternatif rota/tedarik/ödeme senaryolarını toplam maliyet ve sözleşme etkisiyle yönetime sun; sözlü taahhüt verme.

48–72 saat: seçilen planı yeni teslim tarihi, maliyet, belge ve onaylarla uygula; değişen talimatı taşıyıcı, müşavir, banka ve müşteriyle eşleştir.

Kapanış: hasar veya gecikme kaydını, sigorta/claim dosyasını, kök nedeni ve kalıcı önlemi tamamla; mevzuat radarı ve risk haritasını güncelle.

Sözleşme yalnız klasik mücbir sebep maddesine bırakılmaz. Yaptırım ve ihracat kontrolü, hukuk/mevzuat değişikliği, navlun ve enerji maliyeti, belirli rotanın kapanması, veri/sertifika gecikmesi, fiyat ayarlaması, bildirim süresi, zararı azaltma yükümlülüğü ve fesih hakkı şirketin ürün ve pazarına göre açıkça düzenlenir.

BÖLÜM VIII

24. 90 günlük kurulum yol haritası

Amaç, 90 gün sonunda kişilere bağlı dış ticaret işleyişini ölçülebilir, iki kademeli kontrollü ve arşivlenebilir bir sisteme dönüştürmektir. Aşağıdaki plan küçük ve orta ölçekli ekip için örnektir; iş hacmine göre sahipler ve süreler uyarlanır.

Tablo 12 — 90 günün sonunda sistemin varlığı belgeyle ve ölçümle gösterilmelidir.

Dönem	Öncelik	Ana işler	Somut teslimatlar	Başarı ölçüsü
0–15 gün	Görünürlük ve risk	Mevcut sipariş/ülke/ürün envanteri; rol ve yetki; dosya yapısı; kritik açıkların taranması	RACI, yetki matrisi, sipariş klasörü, risk listesi, ilk 20 ürün/müşteri kartı	%100 açık sevkiyat için sahip ve durum; kritik risklerin yöneticiye atanması
16–30 gün	Standart iş	Yedi kapı onayı; teklif ve maliyet kartı; KYC; sevkiyat/kapama listeleri; GTİP-menşe gözden geçirme	Onay formları, şablonlar, kontrol listeleri, ürün-mevzuat matrisi	Yeni tekliflerin ≥%90'ında tam onay kaydı; banka değişikliğinde çift doğrulama
31–60 gün	Pilot ve eğitim	İki pazar/üç müşteri pilotu; akreditif-belge eğitimi; taşıyıcı/müşavir SLA; destek/Eximbank ön değerlendirme	Pazar puan kartı, pilot sipariş dosyası, tedarikçi SLA, eğitim sınavı ve hata kayıtları	Pilot dosyalarda sıfır kritik belge uyumsuzluğu; eğitim katılımı %100
61–90 gün	Ölçüm ve ölçekleme	KPI paneli; maliyet sapma; geciken alacak; kök neden; iç denetim; düzeltici faaliyet	Aylık yönetim paneli, denetim raporu, CAPA listesi, 6–12 aylık büyüme planı	Dosya tamlığı ≥%95; zamanında sevkiyat ≥%95; gecikmiş alacak trendi düşüşte

24.1 İlk 15 gün görev listesi

☐ Yönetici sponsorunu, süreç sahibini ve haftalık 30 dakikalık toplantıyı belirle.

☐ Açık siparişleri; ülke, ürün, teslim, ödeme, belge, tahsilat ve risk durumuyla tek listede topla.

☐ Ürünlerin ilk 20'sinde GTİP, menşe, pazar uygunluğu ve zorunlu belge boşluğunu işaretle.

☐ Müşteri ana verisinde unvan, banka, yetkili ve yaptırım tarama tarihini tamamla.

☐ Sipariş numarası ve klasör standardını bugün açılacak tüm işlerde zorunlu kıl.

☐ Kritik riskleri kırmızı/sarı/yeşil olarak sınıflandır; her kırmızı risk için tarih ve sahip ata.

24.2 16–30 gün görev listesi

☐ Sipariş onay formunu ve yedi kapı akışını bir pilot müşteri üzerinde uygula.

☐ Teklif maliyet kartını finans verisi, güncel navlun ve kur ile test et; fiyat onay sınırlarını yayımla.

☐ Müşteri KYC/yaptırım formu ve banka hesabı değişiklik prosedürünü devreye al.

☐ Sevkiyat öncesi ve sonrası kontrol listelerini depo, dış ticaret ve finansla prova et.

☐ GTİP/menşe belirsizlikleri için gümrük müşaviri görüş kayıt formatını belirle.

☐ DYS, Eximbank/İGE ve uygun destekler için yıllık fırsat listesi oluştur; harcama öncesi kontrol koy.

24.3 31–60 gün görev listesi

☐ Pazar puan kartıyla iki öncelikli pazarı seç; her pazar için 25 doğrulanmış müşteri adayı üret.

☐ Yeni müşteri tekliflerinde güvenli ödeme sıralamasını uygula; istisnayı yazılı onaya bağla.

☐ Gümrük müşaviri ve taşıyıcıyla belge teslim, cut-off, hata düzeltme ve kriz iletişim sürelerini yazılılaştır.

☐ Akreditif/vesaik kontrolü, Incoterms® 2020 ve belge çapraz kontrolü için uygulamalı personel eğitimi yap.

☐ Bir gerçek siparişi açılıştan kapanışa kadar denetle; eksikleri kök neden ve sorumluya bağla.

24.4 61–90 gün görev listesi

☐ Teklif marjı ile gerçekleşen marj arasındaki sapmayı ürün, müşteri ve rota bazında ölç.

☐ Zamanında sevkiyat, belge doğruluğu, tahsilat ve dosya tamlığı göstergelerini aylık yönetime sun.

☐ En az beş kapanmış dosyada iç denetim yap; bulguları düzeltici/önleyici faaliyet listesine al.

☐ AB'ye satış varsa GPSR, CBAM, PPWR ve ürün bazlı DPP veri hazırlık boşluklarını önceliklendir.

☐ Başarılı pilotu tüm ürün/müşterilere yaymak için 6–12 aylık kapasite, sistem ve eğitim bütçesini onaylat.

25. 6–12 aylık ölçekleme planı

Dönem	Hedef	Örnek çıktı
Ay 4–6	Ana verinin ve kontrol listelerinin tüm aktif ürün/müşterilere yayılması	GTİP-menşe-uygunluk matrisi; tam KYC; tedarikçi/taşıyıcı SLA; dijital onay akışı
Ay 6–9	Pazar ve kanal çeşitlendirme; finansman ve risk sigortası	İkinci/üçüncü hedef pazar; distribütör sözleşme standardı; Eximbank/İGE ve destek portföyü
Ay 9–12	Veriyle iyileştirme ve otomasyon	ERP/CRM entegrasyonu; otomatik belge çapraz kontrolü; müşteri kârlılığı; düzenli uygunluk denetimi

26. KPI ve toplantı ritmi

Gösterge	Tanım	Sıklık	İlk hedef örneği
Teklif dönüş süresi	Nitelikli talep–onaylı teklif arası iş günü	Haftalık	Medyan ≤ 3 iş günü
Teklif kazanma	Siparişe dönen teklif / karara bağlanan teklif	Aylık	Pazar/kanal bazında trend
Zamanında sevkiyat	Onaylı tarihte çıkan sevkiyat / toplam	Haftalık	≥ %95
Belge ilk seferde doğru	Düzeltmesiz belge seti / toplam	Aylık	≥ %98
Maliyet sapması	Gerçekleşen toplam maliyet – teklif maliyeti	Sipariş kapanışı	Mutlak sapma ≤ %3
Gecikmiş alacak	Vadesi geçen tutar ve ortalama gecikme	Haftalık	Limit dışı sevkiyat = 0
Dosya tamlığı	Zorunlu kanıtı tam kapanan dosya / toplam	Aylık	≥ %95
Uyum olayı	Yaptırım, izin, ürün güvenliği, etik veya ciddi beyan hatası	Anlık + aylık	Kritik olay = 0; ramak kala raporu artabilir

Haftalık toplantı 30 dakikayı geçmez: kırmızı siparişler, önümüzdeki 14 gün sevkiyatları, gecikmiş tahsilatlar ve alınacak kararlar görüşülür. Aylık yönetim toplantısı; KPI eğilimi, kârlılık, pazar hunisi, uyum bulguları, destek/finansman ve kapasite kararlarını kapsar.

BÖLÜM IX

27. İhracat yöneticisinin görev sistemi

İhracat yöneticisinin işi yalnız satış hedefi vermek veya evrakı son aşamada imzalamak değildir. Yönetici; şirketin risk iştahını işleyen kurallara dönüştürür, görev ve yetki ayrımını kurar, kritik istisnaları zamanında karara bağlar, ekibin kapasitesini geliştirir ve sonuçların kârlılık ile nakit akışına etkisini izler. Personelin hata yapmamasını istemek tek başına kontrol değildir; doğru kararın doğru bilgi, doğru yetki ve ikinci gözle verilebildiği sistemi kurmak yöneticinin asli sorumluluğudur.

27.1 Yönetici ile personel arasındaki sorumluluk sınırı

Personelin görevi	Yöneticinin görevi	Ortak kanıt
Onaylı sürece göre veriyi toplamak, kontrolü yapmak ve istisnayı görünür kılmak	Risk iştahını, yetki sınırını ve karar sahibini belirlemek	Prosedür, kontrol listesi, işlem kaydı
Teklif, belge ve sevkiyat adımlarını zamanında yürütmek	Kaynak, kapasite ve öncelik çatışmasını çözmek	İş yükü panosu, karar ve sorumlu kaydı
Bilmediği veya çelişkili konuda işlemi durdurmak	Uzman görüşünü almak ve devam/durdurma kararını gerekçelendirmek	Gümrük/banka/hukuk görüşü, istisna formu
Kapanış kanıtlarını ve gerçekleşen maliyeti dosyalamak	Hata örüntüsünü, marj ve nakit etkisini inceleyip sistemi düzeltmek	KPI, kök neden, düzeltici faaliyet

Yönetici, mevzuata aykırı veya kanıtı bulunmayan bir işlemi “ticari zorunluluk” gerekçesiyle personele yaptıramaz. Personel de yöneticinin bilgisine sunduğunu söylemekle kendi kontrol sorumluluğundan kurtulmaz. Karar ve uygulama sorumluluğu, yetki matrisi ile kayıt üzerinde ayrılır.

27.2 Günlük, haftalık, aylık ve yıllık yönetim ritmi

Şekil 5 — Yönetim ritmi; toplantı sayısını değil, kararın doğru sürede üretilmesini düzenler.

Sıklık	Gündem	Zorunlu çıktı
Günlük / gerektiğinde	Bugünkü yüklemeler, ödeme ve belge engelleri, kritik değişiklikler	Engel sahibi, karar zamanı, müşteri/taşıyıcı iletişimi
Haftalık	Önümüzdeki 14 gün, kırmızı siparişler, gecikmiş alacak, kapasite	Güncellenmiş sipariş risk listesi ve kararlar
Aylık	KPI eğilimi, gerçekleşen marj, tahsilat, hata ve şikâyet kök nedenleri	Yönetim paneli, düzeltici faaliyet, kaynak kararı
Üç aylık	Pazar/müşteri portföyü, fiyatlama, sağlayıcı performansı, mevzuat radarı	Portföy ve limit değişiklikleri, eğitim ve sistem önceliği
Yıllık	Strateji, bütçe, ülke/ürün riskleri, sigorta ve sözleşme şablonları	Onaylı hedef, bütçe, yetki ve denetim planı

27.3 İstisna, durdurma ve eskalasyon

Şekil 6 — İstisna akışı; sözlü izin yerine izlenebilir karar üretir.

Eskalasyon eşiği yalnız tutara bağlanmaz. Yaptırım veya ihracat kontrolü şüphesi, bilinmeyen üçüncü kişi ödemesi, doğrulanmamış banka hesabı değişikliği, yanlış GTİP/menşe ihtimali, izin veya ürün güvenliği eksikliği, DDP altında ithalatçı olamama, akreditif rezervi, kapasiteyi aşan termin ve sigortasız yüksek riskli rota tutardan bağımsız biçimde yönetime çıkarılır. Kararda olay, seçenekler, mali ve hukuki etki, seçilen azaltım, karar sahibi ve kapanış tarihi bulunur.

28. Yetkinlik, eğitim, iş yükü ve yedekleme

Dış ticaret yetkinliği, tek bir kişinin bütün konuları bilmesi değildir. Şirket; GTİP ve menşe, fiyatlama, Incoterms® 2020, ödeme ve akreditif, belge kontrolü, taşıma, ihracat bedeli, ürün uygunluğu, yaptırımlar, dijital güvenlik ve kriz yönetimi için asgari rol standartlarını tanımlar. Her kritik görevde en az bir yedek bulunur; izin, hastalık veya işten ayrılma durumunda kişisel e-posta ve hafızaya bağımlı süreç bırakılmaz.

Şekil 7 — Yetkinlik; eğitim katılımıyla değil, doğru uygulama ve dosya kanıtıyla doğrulanır.

Seviye	Tanım	Yetki örneği
1 — Farkında	Kavramı ve risk işaretlerini tanır; gözetimle çalışır	Veri toplar, taslak hazırlar; onay vermez
2 — Uygular	Standart işlemi kontrol listesiyle doğru yürütür	Düşük riskli dosyayı hazırlar; ikinci göz ister
3 — Kontrol eder	İstisnayı ayırır, belge ve süreç kontrolü yapar	Belirlenmiş sınırda kontrol/onay verir
4 — Tasarlar/öğretir	Kuralı yorumlar, sistemi geliştirir ve eğitim verir	Prosedür sahibi olur; karmaşık kararı yönetir

Yönetici aylık iş yükünü yalnız sevkiyat adediyle ölçmez; belge satırı, ülke/ürün karmaşıklığı, akreditif, izin, özel rota, müşteri riski ve kapanış borcunu da hesaba katar. Fazla mesaiyi kalıcı kapasite modeli olarak kullanmaz. Kritik rol yedeği üç ayda bir gerçek dosya veya masa başı senaryo ile denenir; erişim yetkileri ve devir listesi bu testte doğrulanır.

29. Bütçe, tahmin, kârlılık ve yönetim kararları

İhracat bütçesi yalnız ciro hedefinden oluşmaz. Ülke–ürün–müşteri bazında hacim, net satış fiyatı, kur varsayımı, iskonto/komisyon, navlun, sigorta, finansman, iade/hasar, uygunluk ve pazarlama maliyeti ile tahsilat zamanı birlikte modellenir. Yönetici satış tahminini üretim kapasitesi, stok, nakit ve kredi limitiyle uzlaştırır; iyimser tek senaryo yerine taban, hedef ve stres senaryosu kullanır.

Yönetim sorusu	Ölçüm	Karar
Büyüme kârlı mı?	Katkı marjı ve gerçekleşen toplam ihracat maliyeti	Ürün/müşteri/rota fiyatını ve portföyü değiştir
Ciro nakde dönüyor mu?	Vadesi geçmiş alacak, tahsilat süresi, kredi limiti kullanımı	Vade, teminat, sevkiyat blokajı veya sigorta kararı
Tahmin güvenilir mi?	Tahmin–sipariş–sevkiyat sapması	Kapasite, stok ve satış olasılığı varsayımlarını düzelt
Hızın bedeli ne?	Hava kargo, ardiye, demuraj, belge düzeltme ve acil işlem maliyeti	Kök nedeni ve onay eşiğini değiştir

Teklif marjı ile gerçekleşen marj aynı para birimi ve aynı kapsamla karşılaştırılır. Kur farkı, finansman süresi, bedelsiz mal, komisyon, iade, kalite kaybı ve sonradan çıkan varış gideri görünmez bırakılmaz. Yönetici, KPI hedefini çalışanı cezalandırmak için değil süreç kapasitesini ve karar kalitesini geliştirmek için kullanır; aksi hâlde ekip hatayı bildirmek yerine saklamaya yönelir.

BÖLÜM X

30. Müşteri şikâyeti, hasar, eksik teslim ve tazmin yönetimi

Şikâyet yönetimi satış sonrası nezaket değil; sözleşme, kalite, taşıma, sigorta ve müşteri ilişkisini aynı dosyada yöneten bir süreçtir. İlk bildirimde sorumluluk kabul edilmez veya reddedilmez. Malın mevcut durumu korunur, fotoğraf/video, ambalaj, mühür, lot/seri, teslim tutanağı, taşıma belgesi ve bildirim zamanı kaydedilir. Taşıyıcıya ve sigortacıya sözleşmedeki süreler içinde ihtirazi kayıt veya hasar bildirimi yapılır; müşteriden makul zararı azaltma önlemleri istenir.

Aşama	Yapılacak iş	Kayıt
İlk 24 saat	Güvenlik ve yayılma riskini durdur; delili koru; tek dosya sahibi ata	Olay no, fotoğraf, teslim/hasar tutanağı, ilk bildirim
İnceleme	Sözleşme ve Incoterms® kuralı, risk geçişi, taşıma/kalite kanıtı ve sigortayı ayır	Zaman çizelgesi, sorumluluk ve kök neden analizi
Çözüm	Değişim, onarım, iskonto, yeniden sevk veya ret seçeneklerini toplam maliyetle onaylat	Ticari/hukuki onay ve müşteri mutabakatı
Kapanış	Tazmin/credit note/tahsilat kaydını eşleştir; önleyici faaliyeti doğrula	Kapanış onayı, öğrenilen ders, güncellenen kontrol

Taşıma sigortası ile satıcının sözleşmesel sorumluluk sigortası aynı değildir. Poliçe kapsamı, muafiyet, coğrafya, ambalaj şartı, hariç tutulan riskler, bildirim süresi ve rücu hakları sevkiyat öncesinde görülür. Incoterms® kuralında riskin geçmiş olması, ticari ilişkinin veya ürün ayıbına ilişkin sorumluluğun kendiliğinden sona erdiği anlamına gelmez.

31. Numune, bedelsiz mal, garanti değişimi, iade ve yeniden giriş

Numune veya bedelsiz gönderi, değersiz ya da belgesiz gönderi değildir. İşlemin ticari amacı, gerçekçi gümrük kıymeti, bedelsizliğin nedeni, ürün mevzuatı, yasak/kısıt, taşıma ve hedef ülkedeki vergi etkisi yazılı belirlenir. “No commercial value” ifadesi tek başına gümrük kıymetini sıfırlamaz. Satış bedeli yoksa bile gümrük ve istatistik amacıyla mevzuata uygun kıymet beyan edilir; proforma/ticari belge üzerinde bedelsizliğin sebebi ve uygun kıymet açıklanır.

Şekil 8 — Özel gönderilerde rejim, kıymet, belge ve kapanış birlikte kararlaştırılır.

İşlem	Başlangıçta sorulacaklar	Kapanış kanıtı
Numune / tanıtım	Tüketilecek mi, geri dönecek mi, işaretleme/izin gerekir mi?	Teslim veya geçici işlem dönüş kaydı
Bedelsiz yedek / garanti	Önceki satış ve arıza bağlantısı, kıymet, garanti şartı nedir?	Değişim kabulü, eski parçanın durumu, mali kayıt
Müşteri iadesi	İade nedeni, eşyanın ayniyeti, vergi ve yeniden giriş yolu nedir?	Giriş beyannamesi, kalite kararı, credit note/tahsilat eşleşmesi
Fuar / test ekipmanı	Geçici çıkış süresi, ayniyet, teminat ve dönüş sahibi kim?	Süresinde dönüş veya rejim kapama kanıtı
Ücretsiz yazılım/hizmet eki	Mal, hizmet, lisans ve royalti unsurları ayrıldı mı?	Sözleşme, vergi ve kıymet değerlendirmesi

İade gelen eşyanın daha önce ihraç edilen eşya olduğunun ispatı için seri/lot, fotoğraf, fatura, beyanname ve taşıma bağlantısı sevkiyat öncesinden kurulmalıdır. Yeniden ithalat, mahrece iade, geçici ihracat veya garanti değişimi otomatik seçilmez; eşyanın durumu ve işlem amacı gümrük müşaviri ile dosya bazında belirlenir.

32. Hizmet sağlayıcı yönetimi ve iç denetim

Gümrük müşaviri, taşıyıcı, hızlı kargo işletmesi, depo, sigortacı, banka, test kuruluşu ve dijital platform dış kaynak olsa da ihracatçının veri ve kontrol sorumluluğu ortadan kalkmaz. Sözleşmede hizmet kapsamı, veri teslim formatı, cut-off, onay noktası, hata düzeltme, gizlilik, siber olay, alt yüklenici, iş sürekliliği ve performans ölçümü açıkça yazılır. Fiyat tek seçim ölçütü yapılmaz; mevzuat ve operasyon yetkinliği, erişilebilirlik, hata oranı ve kriz performansı birlikte değerlendirilir.

Sağlayıcı	Aylık/çeyreklik gösterge	Kritik inceleme
Gümrük müşaviri	İlk seferde doğru beyan, düzeltme, kapanış süresi	GTİP/kıymet/menşe görüşünün dayanağı ve yetki güvenliği
Taşıyıcı / forwarder	Zamanında alım/teslim, hasar, ek ücret, veri doğruluğu	Rota, alt taşıyıcı, sigorta, ENS/ICS2 veri disiplini
Banka	İBKB/akreditif işlem süresi, rezerv ve ücret	Yetkili iletişim, sahte talimat kontrolü, güncel talimat
Test/uygunluk kuruluşu	Termin, rapor doğruluğu, kapsam	Akreditasyon/kapsam, numune zinciri ve rapor özgünlüğü
Dijital platform	Erişilebilirlik, hata, veri olayı, destek süresi	Veri yeri, yetki, log, yedekleme ve çıkış planı

İç denetim yılda yalnız tamamlanmış düzgün dosyaları seçmez; yüksek riskli ülke/ürün, yeni müşteri, DDP, akreditif, bedelsiz işlem, iade, hesap değişikliği ve hata yaşanan dosyalardan örnek alır. Bulgular kişi adıyla değil süreç nedeni, risk etkisi, düzeltici faaliyet sahibi ve doğrulama tarihiyle izlenir. Kritik uygunsuzluk kapanmadan aynı kontrol boşluğuyla yeni işlem başlatılmaz.

BÖLÜM XI

33. İlk kez ihracat yapacak şirket için kuruluş ve TİM süreci

İhracata başlamak için ayrı bir “ihracat şirketi” türü kurmak gerekmez; Türkiye’de usulüne uygun kurulmuş ve vergi kaydı bulunan gerçek veya tüzel kişi işletme, ürün ve işlem koşullarını yerine getirerek ihracat yapabilir. Bununla birlikte fiilî sevkiyat öncesinde ihracatçı birliği üyeliği, yetkili temsil ve imza düzeni, gümrük müşaviri/taşıyıcı bağlantısı, banka hesabı, ürün ana verisi ve elektronik erişimler tamamlanmalıdır. Şirket türü seçimi, vergi ve ortaklık yapısı mali ve hukuki danışmanla belirlenir; sırf ihracat yapılacağı için tek bir şirket türü zorunluymuş gibi hareket edilmez.

Şekil 9 — İlk ihracat, müşteri bulmaktan önce şirket ve işlem altyapısının kurulmasıyla başlar.

33.1 İhracatçı birliği üyeliği ve TİM ile ilişki

Mal ihracatında işletme, ihraç edeceği ürünün sektörüne göre ilgili ihracatçı birliğine üye olur. İhracatçı birlikleri bölgesel/sektörel örgütlenir; TİM bu birliklerin üst kuruluşudur. Üyelik, TİM merkezine doğrudan üyelik şeklinde kurulmaz. Başvuru formu ve taahhütname, ticaret sicili/kuruluş belgesi, vergi levhası, imza sirküleri veya beyannamesi ve birlikçe istenen güncel ödeme/diğer belgeler hazırlanır. Belge listesi, aidat ve başvuru yöntemi değişebildiğinden seçilen İhracatçı Birliği Genel Sekreterliğinin güncel sayfası işlem günü açılır.

Kurum / sistem	Ne için kullanılır?	İlk yapılacak
İhracatçı Birliği Genel Sekreterliği	Üyelik, beyanname onayıyla bağlantılı işlemler, menşe/dolaşım belgesi, destek incelemesi ve sektörel hizmetler	Doğru sektör birliğini ve güncel üyelik belgelerini teyit et
TİM / e-Birlik	Birlik ağı, üyelik sorgusu, duyuru, eğitim, ülke/sektör raporları ve çevrim içi hizmetler	Vergi numarasıyla üyeliği ve yetkili kullanıcıyı doğrula
Ticaret Bakanlığı / DYS	Mal-hizmet ihracatı destekleri, DİR/HİR, VRHİB ve ilgili başvurular	Yararlanıcı ve kullanıcı yetkilendirmesini harcamadan önce kur
BİLGE / YKTS / GET-APP	Gümrük beyanı, temsil/yetki ve işlem-belge takibi	Müşavirle temsil, kullanıcı ve veri erişimlerini yazılı kontrol et
Banka / GİB / KEP-e-imza	Tahsilat-İBKB, e-fatura/vergi kayıtları ve resmî elektronik başvuru	Yetkili imza, hesap, KEP ve e-imza sürelerini kontrol et

33.2 İlk sevkiyattan önce 20 maddelik hazır olma kapısı

Alan	Hazır olma ölçütü
Şirket ve yetki	Vergi/sicil/oda ve birlik kaydı; imza, KEP, e-imza, kullanıcı ve vekâletler güncel
Ürün	Ticari-teknik tanım, GTİP, menşe, birim, ağırlık, ambalaj, seri/lot ve kıymet verisi doğrulanmış
Pazar	Tarife, tercih, yasak/kısıt, ürün güvenliği, etiket, ithalatçı ve yerel kayıt şartları kontrol edilmiş
Müşteri	Tüzel kişi, faydalanıcı sahip, yetkili, banka, yaptırım/nihai kullanım ve kredi limiti doğrulanmış
Sözleşme	Fiyat, Incoterms® 2020 ve yer, ödeme, termin, kalite, belge, hukuk ve kriz hükümleri yazılı
İcra	Kapasite, kalite serbest bırakma, müşavir talimatı, rezervasyon, sigorta ve cut-off teyitli
Kapanış	Tahsilat/İBKB, KDV, destek, teslim kanıtı, maliyet sapması ve arşiv sorumluları atanmış

34. Gümrükte ihracat uygulaması: beyandan çıkışa

Gümrük müşaviri kullanılması, beyanın doğruluğuna ilişkin şirket sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Şirket, müşavire yalnız fatura göndermekle yetinmez; onaylı beyan talimatı, GTİP/menşe/kıymet dayanağı, teslim ve ödeme şekli, miktar-birim, kap-adet-ağırlık, taşıma, izin ve ek belge kodlarını iletir. Tescil öncesi taslak beyanname şirketin yetkili personeli tarafından ticari fatura, çeki listesi, sipariş ve taşıma rezervasyonuyla çapraz kontrol edilir.

34.1 Gümrük karar dosyasının beş teknik sütunu

Sütun	Ana soru	Kanıt
Tarife / GTİP	Eşyanın nesnel özelliği, işlevi, bileşimi ve sunum şekli hangi sınıflandırmayı gerektiriyor?	Teknik föy, katalog, bileşim, fotoğraf, tarife notu/görüşü
Menşe	Tercihli veya tercihli olmayan menşe hangi üretim ve girdi kanıtıyla kazanılıyor?	Tedarikçi beyanı, reçete/BOM, işçilik ve menşe hesap cetveli
Kıymet	Satış bedeli ve kıymete eklenmesi/ayrılması gereken unsurlar doğru mu?	Sözleşme, fatura, navlun-sigorta, komisyon, lisans ve ilişkili taraf analizi
Rejim / işlem	Kesin ihracat mı; DİR, geçici, hariçte işleme, konsinye, bedelsiz veya başka özel yol mu?	İşlem amacı, izin/belge, süre, ayniyet ve kapanış planı
Kısıt ve uygunluk	İhracat yasağı, izin, ürün/çift kullanım, yaptırım, TAREKS veya kurum belgesi var mı?	İşlem tarihli mevzuat çıktısı, izin/ön izin ve uzman onayı

GTİP, menşe ve kıymet üç ayrı teknik karardır; biri diğerinden otomatik çıkmaz. Müşteri ürüne başka kod vermiş olsa bile Türkiye beyanı şirketin kendi doğrulanmış sınıflandırmasına dayanır. A.TR serbest

dolaşım, EUR.1/EUR-MED ve menşe beyanları tercihli menşe, menşe şahadetnamesi ise ilgili işlemde tercihli olmayan menşe amacıyla değerlendirilir; belge türü anlaşma, ürün ve işlem tarihine göre seçilir.

BTB ne zaman eskalasyon aracıdır?

Ürün teknik olarak karmaşıksa, yüksek hacimde tekrarlanacaksa, sınıflandırma vergi/izin/menşe sonucunu ciddi biçimde değiştiriyorsa veya müşavirler arasında görüş ayrılığı varsa Bağlayıcı Tarife Bilgisi (BTB) değerlendirilir. BTB, Ticaret Bakanlığı veya yetkilendirilmiş bölge müdürlüklerince verilen idari sınıflandırma kararıdır; sıradan ürün arama ekranından veya müşteri HS kodundan daha güçlü bir hukuki dayanak sağlar. Başvuru dosyasına ayrıntılı teknik tanım, katalog, bileşim, işlev ve sınıflandırmayı etkileyen numune/çizimler eklenir.

34.2 Beyanname yaşam döngüsü ve kontrol

Aşama	Şirket kontrolü	Durdurma nedeni
Talimat	Doğru ihracatçı/alıcı, rejim, teslim-ödeme, ürün, GTİP, menşe, kıymet ve belge listesi	Belirsiz teknik tanım, çelişkili talimat, eksik izin
Taslak	Fatura-çeki listesi-sipariş-taşıma ve belge kodları satır bazında eşleşiyor	Miktar/birim/ kıymet/ülke veya kap-ağırlık farkı
Tescil ve muayene	Tescil no, hat/inceleme, talep edilen belge ve numune akışı izleniyor	Yetkisiz değişiklik, açıklanamayan muayene bulgusu
Çıkış	Taşıma hareketi ve fiilî çıkış doğrulanıyor; kapanmamış beyan izleniyor	Araç/yük/beyan eşleşmiyor veya çıkış teyidi yok
Sonradan kontrol	Beyan, taşıma, tahsilat, KDV ve destek dosyası aynı siparişle kapanıyor	Belge düzeltmesi kayıt dışı, arşiv/kanıt eksik

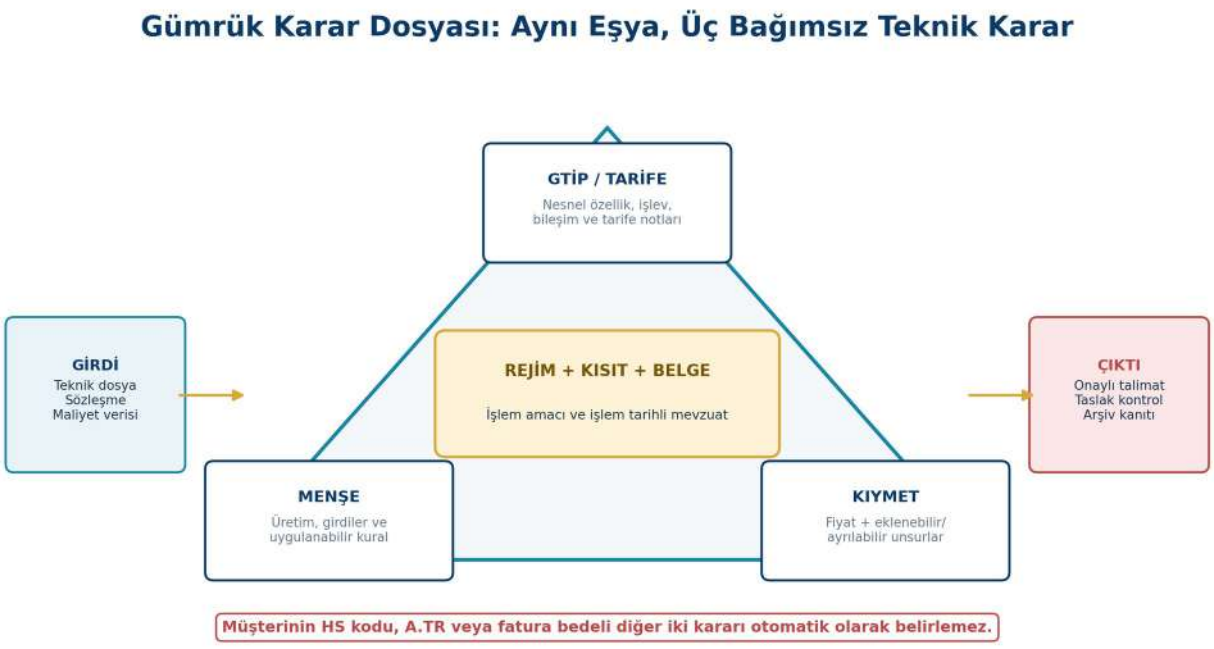
Kırmızı, sarı, yeşil veya mavi hat gibi gümrük kontrol sonuçları şirketin kendi risk sınıflandırması değildir ve “doğru beyan” garantisi sayılmaz. Sonradan kontrol ve ceza riski, eşya çıkmış olsa da devam edebilir.

Değişiklik veya düzeltme gerektiğinde müşavirin sözlü açıklamasıyla yetinilmez; talep, hukuki dayanak, yeni veri, karar ve sonuç sipariş dosyasında saklanır.

34.3 Gümrük müşaviri seçimi ve vekâlet güvenliği

Müşavirin Bakanlıkça verilen izin belgesi ve firma bilgileri doğrulanır. Vekâlet kapsamı, alt kullanıcılar, elektronik yetkiler, veri erişimi, belge saklama, ücretler, ceza/uyuşmazlık bildirimi ve işten ayrılan kullanıcıların kapatılması sözleşmede düzenlenir. Şirket ayda en az bir kez kendi beyannamelerini GET-APP veya erişebildiği resmî kayıt üzerinden örnekleyerek müşavir raporuyla karşılaştırır.

34.4 Saha uygulaması: ürün adı aynı, gümrük kararı farklı

Şekil 10 — GTİP, menşe ve kıymet aynı teknik dosyadan beslenir; fakat birbirinden bağımsız kararlardır.

Müşteri siparişte “steel mounting bracket — HS 7326” yazmış olabilir. Türkiye’deki beyan bu müşteri kodu kopyalanarak kurulmaz. Parçanın yalnız çelikten yapılmış olması yeterli değildir; işlevi, başka bir makinenin tanımlanabilir parçası olup olmadığı, üretim şekli, bileşimi ve tarife bölüm/fasıl notları teknik dosyayla incelenir. Sınıflandırma tamamlandıktan sonra tercihli menşe, kullanılan girdiler ve ilgili anlaşmanın liste kuralına göre ayrıca; kıymet ise satış bedeli, kalıp/aparat, tasarım, komisyon, royalti ve taşıma gibi unsurlar yönünden ayrıca değerlendirilir.

A.TR belgesi eşyanın serbest dolaşım statüsüyle ilgilidir; tek başına Türk tercihli menşei ispatlamaz. Fatura bedeli gümrük kıymeti incelemesinin başlangıç noktasıdır; “bedelsiz” ibaresi kıymeti sıfır yapmaz. GTİP doğru olsa bile yanlış menşe belgesi veya eksik kıymet unsuru ayrı bir uygunsuzluk yaratır. Şirket bu nedenle müşavire yalnız fatura değil, sürüm numaralı teknik sınıflandırma kartı, menşe hesap dosyası ve kıymet bileşenlerini içeren onaylı talimat gönderir.

Dosya kontrolü	Asgari kanıt	Yeniden açma tetikleyicisi
GTİP	Teknik çizim/föy, bileşim, kullanım, fotoğraf, tarife notu ve varsa bağlayıcı bilgi/görüş	Ürün tasarımı, malzeme, işlev veya paket/set sunumu değişti
Menşe	BOM/reçete, tedarikçi beyanları, üretim adımları ve uygulanabilir menşe kuralı	Girdi ülkesi/tedarikçi, fiyat veya üretim rotası değişti; anlaşma/kümülasyon ilişkisi güncellendi
Kıymet	Sözleşme, fatura, ödeme, navlun/sigorta, kalıp-yardım, lisans ve ilişkili taraf analizi	Fiyat ayarlaması, bedelsiz girdi, royalti, komisyon veya sonradan ödeme ortaya çıktı
Rejim/kısıt	İşlem amacı, izin, belge kodu, süre ve kapanış planı	Numune/iade/garanti amacı, nihai kullanıcı, ülke veya mevzuat değişti

34.5 Özet beyan, çıkış bildirimi ve denetim zinciri

Şekil 11 — İhracat beyannamesi, taşıyıcı verisi, gümrük kontrolü ve fiilî çıkış aynı işlem kimliğiyle uzlaştırılır.

Özet beyan ile gümrük beyannamesi aynı belge değildir. Türkiye Gümrük Bölgesine getirilen eşya için özet beyan kural olarak eşyanın gelişinden önce verilir; taşıyıcı, temsilcisi veya mevzuatın izin verdiği üçüncü kişi bu beyanı taşıyıcının yerine sunabilir. Türkiye Gümrük Bölgesinden çıkan eşya için taşıyıcı veya temsilcisi özet beyan verir; taşıt çıkışında gümrük beyannamesi, beyanname yerine geçen belge veya özet beyanı belirleyen bilgiler ile taşıma bilgilerini içeren çıkış bildirimi kullanılabilir. Somut taşıma modunda kimin hangi mesajı ve sürede vereceği gümrük müşaviri ve taşıyıcıyla güncel kurala göre yazılılaştırılır.

İhracatçı beyanı bizzat iletmese bile taşıyıcıya verdiği ürün tanımı, paket, brüt/net ağırlık, taşıma belgesi, araç/konteyner, alıcı ve ülke verisinin doğruluğunu kontrol eder. Gümrük beyannamesi ile taşıma/özet beyan verisi uyuşmadığında çıkış gecikebilir veya düzeltme gerekebilir. Düzeltme talebinde hatanın kaynağı, etkilenen belgeler, yetkili onay, gümrükteki sonuç ve müşteriye etkisi tek kayıt altında kapatılır.

Kontrol anı	İhracatçı	Müşavir / taşıyıcı	Kapanış kanıtı
Rezervasyon öncesi	Yük, ülke, rota, kap/ağırlık ve tehlikeli/özel nitelik verisini onaylar	Taşıma modu, mesaj sahibi, cut-off ve gerekli referansları bildirir	Onaylı rezervasyon ve veri sorumluluk matrisi
Tescil öncesi	Taslak beyanı fatura, çeki listesi ve sözleşmeyle dört göz kontrol eder	Rejim, belge kodu ve taşıma referanslarını taslağa işler	Onaylı taslak + sürüm/tarih kaydı
Kontrol / muayene	Teknik açıklama, numune ve belge sahibini hazır tutar	Gümrük talebini değişmeden iletir; sonucu kayıt altına alır	Muayene/belge sonucu ve varsa düzeltme kararı
Çıkış	Yük-beyan-taşıma eşleşmesini ve fiilî çıkışı izler	Özet beyan/çıkış bildirimi ve araç/konteyner eşleşmesini tamamlar	Çıkış teyidi, taşıma belgesi ve kapanmış beyan
Sonradan kontrol	Tarife-menşe-kıymet ve işlem dosyasını yeniden üretebilir	Talep edilen beyan/veri ve değişiklik izini sunar	Arşiv, mutabakat, düzeltici faaliyet

Uzman notu — Yeşil veya mavi hat, şirketin beyanını “kesin doğru” hâle getirmez. Risk analizi işlem anındaki kontrol yoğunluğunu belirler; ikincil kontrol ve sonradan kontrol, eşya çıktıktan sonra da GTİP, menşe, kıymet, rejim ve belge zincirini inceleyebilir. Bu nedenle hızlı çıkış, zayıf arşiv veya dayanağı bulunmayan sınıflandırma için başarı göstergesi değildir.

35. İhracat destekleri ve teşviklerden yararlanma haritası

İhracat desteği, yapılan her ihracatın otomatik olarak geri ödenmesi değildir. Yararlanıcı türü, faaliyet, ülke, ürün/hizmet, ön onay, süre, ödeme yöntemi, belge ve başvuru mercii her programda değişir. Bu nedenle şirket önce ihtiyacını tanımlar, sonra 5973 sayılı Kararın ve ilgili güncel genelgenin kapsamını açar; e-ihracatta ayrıca 5986 sayılı yapı ve genelgeler kontrol edilir. Destek üst limitleri ve oranları yıllık güncellendiği için kitapta sabit bütçe rakamı karar kaynağı yapılmaz.

Şekil 12 — Destek dosyası harcamadan önce kurulur; uygunluk ve kanıt sonradan üretilmez.

İhtiyaç	Bakılacak ana destek ailesi	İlk başvuru/kontrol noktası
Pazar seçimi ve müşteri görüşmesi	Pazara giriş projesi hazırlama, yurt dışı pazar araştırması, ticaret/alım heyetleri	5973 güncel genelgesi; DYS ve ilgili birlik genel sekreterliği
Fuar katılımı	Yurt dışı ve yurt içi fuar destekleri	Fuarın destek kapsamı, katılımcı/organizatör koşulu ve süreler
Belge, test ve pazara uygunluk	Pazara giriş belgesi desteği	Desteklenen belge/test listesi, akredite kuruluş ve ödeme kanıtı
Marka ve tanıtım	Yurt dışı marka tescili, tanıtım, Marka ve TURQUALITY®	Hedef ülke/marka sahipliği, kapsam/onay ve harcama planı
Yurt dışı ofis-mağaza-depo	Birim kira desteği ve uygun e-ticaret deposu bileşenleri	Birim niteliği, şirket bağı, kira/ödeme ve yerinde inceleme şartı
Küresel alıcıya tedarik	Küresel Tedarik Zinciri yetkinlik/proje desteği	Proje kabulü, alıcı bağlantısı, makine-yazılım-test kalemleri
Kümelenme ve ortak gelişim	UR-GE, ihracat konsorsiyumu, sektörel heyetler	İşbirliği kuruluşunun projesi ve katılımcı koşulları
Yeşil dönüşüm	Responsible® / Yeşil Mutabakata Uyum Projesi	Güncel genelge, sorumlu program portalı/DYS ve proje aşaması
E-pazaryeri ve dijital büyüme	5986 kapsamındaki e-ihracat destekleri	Yararlanıcı, platform, ülke, entegrasyon ve güncel genelge

35.1 Destek dosyasında hak kaybını önleyen kurallar

Şirket, her destek için “uygun harcama öncesi” kontrolü koyar. Kapsama alma veya ön onay gereken programlarda onaydan önce sözleşme, fatura veya ödeme yapılmaz; ilgili genelge açıkça izin vermedikçe geriye dönük destek varsayılmaz. Fatura, banka ödemesi, sözleşme, faaliyet kanıtı, tercüme, yurt dışı şirket bağlantısı ve muhasebe kaydı birbiriyle eşleşir. İlişkili kişi, nakit/mahsup, farklı hesaptan ödeme, eksik açıklama veya süre aşımı destek riskidir. Eksik belge yazısı ve DYS bildirimi sorumlu ile son tarih bazında izlenir.

35.2 Nereden bakılır?

Kaynak	Ne aranır?	Kullanım ilkesi
Ticaret Bakanlığı / 5973 genelgeleri	Programın güncel genelgesi, ek formlar, ülke/listeler ve değişiklik tarihi	Karar metni ile program genelgesini birlikte aç

Kaynak	Ne aranır?	Kullanım ilkesi
Ticaret Bakanlığı / 5986 e-ihracat	E-pazaryeri, dijital pazarlama, sipariş karşılama ve diğer e-ihracat bileşenleri	Platform ve ülke uygunluğunu güncel ekten teyit et
DYS ve DYS kılavuzları	Yararlanıcı-kullanıcı tanımı, modül, başvuru ve bildirim	Yetki/KEP/e-imza sorununu son güne bırakma
İhracatçı Birliği Genel Sekreterliği	İncelemeci kuruluş, eğitim ve uygulama yönlendirmesi	Harcama öncesi yazılı teyit al; sözlü bilgiye dosya kurma
Kolay Destek / Bakanlık çağrı kanalları	İhtiyaca göre program ön elemesi ve yönlendirme	Son kararı güncel mevzuat ve incelemeci kuruluşla doğrula

36. İhracat finansmanı, vergi ve nakit destekleri

Hibe destekleri ile finansman araçları birbirine karıştırılmaz. Türk Eximbank sevk öncesi/sonrası kredi ve alacak sigortası ürünleri, bankaların dış ticaret finansmanı, reeskont imkânları ve İGE kefaleti; şirketin işlem, vade, teminat ve ihracat taahhüdüne göre karşılaştırılır. Destek alacağının prefinansmanı mümkünse, ilgili modelin banka, İGE ve destek hakedişi koşulları ayrıca incelenir. Kredi maliyeti yalnız faiz değildir; komisyon, kur, teminat, sigorta, taahhüt kapama ve gecikme riski toplam maliyete eklenir.

Araç	Ne zaman düşünülür?	Yönetici kontrolü
Eximbank kredi / reeskont	Üretim, tedarik veya sevk öncesi-sonrası işletme sermayesi	Uygunluk, vade, toplam maliyet, teminat ve taahhüt kapama
İhracat alacak sigortası	Vadeli/açık hesap satışta ticari ve politik risk	Alıcı limiti, kapsam, muafiyet, azami vade ve hasar bildirimi
İGE kefaleti	Teminat yetersizliğinde uygun ihracat finansmanı	Kredi ürünü, kefalet ücreti, şirket uygunluğu ve rücu riski
Akreditif / banka teminatı	Yeni müşteri, yüksek tutar veya ülke/banka riski	Teyit, belge şartı, rezerv, banka ve ülke riski
KDV ihracat istisnası/iadesi	İhracat teslimi ve mevzuattaki diğer uygun işlemler	Çıkış, fatura, beyan, yüklenilen KDV ve YMM/vergi dairesi dosyası
DİR / VRHİB ve rejim araçları	İthal girdili üretim veya ihracat taahhütlü işlemler	Belge/izin öncesi plan, sarfiyat, süre, ikincil işlem, taahhüt kapama

37. İhracatçılara hususi damgalı pasaport hakkı

Belirli ihracat performansını sağlayan firmaların yetkilileri için hususi damgalı pasaport imkânı vardır; bu hak şirketin bütün çalışanlarına veya her ihracatçıya otomatik verilmez. 29 Ağustos 2026 tarihinde erişilen resmî bilgilere göre son üç takvim yılındaki yıllık ihracat ortalaması esas alınarak 500 bin–10 milyon ABD doları arasında 1; 10–25 milyon arasında 2; 25–50 milyon arasında 3; 50–100 milyon arasında 4; 100 milyon ABD dolarının üzerinde 5 firma yetkilisi için kontenjan doğabilir. Sınırların uç noktaları,

hesaplamaya dâhil edilen ihracat, yetkili niteliği ve diğer şartlar başvuru tarihinde 2017/9962 sayılı Karar, güncel genelge ve DYS Pasaport Modülü kılavuzundan doğrulanır.

Adım	Yapılacak
1. Uygunluk	Birlik/DYS kayıtlarındaki son üç takvim yılı ihracat ortalamasını ve kontenjanı doğrula
2. Yetkili seçimi	Ortak, yönetici veya çalışan için karardaki yetki/çalışma ve diğer şartları kontrol et
3. DYS başvurusu	Pasaport modülünde firma ve yetkili bilgileriyle güncel belge/taahhütnameleri tamamla
4. Onay ve nüfus işlemi	İhracatçı Birliği/Bölge Müdürlüğü sürecinden sonra yetkili başvuru adımını tamamla
5. Değişiklik bildirimi	İşten veya ortaklıktan ayrılma ve yetkili değişikliğini güncel sürede bildir; pasaportu kullanma şartlarını izle

Hususi damgalı pasaport vize muafiyeti bulunan ülkelere girişte kolaylık sağlayabilir; çalışma, oturma veya ticari faaliyeti ülke mevzuatından bağımsız hâle getirmez. Pasaport süresi ve kullanım hakkı şirket ilişkisindeki değişikliklerden etkilenebilir. Özellikle işten veya ortaklıktan ayrılma bildirimleri geciktirilmez; güncel resmî duyurulardaki süre ve yaptırım esas alınır. Hizmet ihracatçıları için başvuru usulü ayrıca Hizmet İhracatçıları Birliği ve Bakanlığın hizmet ihracatı genelgesi üzerinden yürütülür.

38. Hizmet ihracatı: mal ihracatından ayrılan süreç

Hizmet ihracatında çoğu işlemde fiziksel eşya ve gümrük beyannamesi bulunmaz; buna karşılık sözleşme, hizmetin nerede ve kim için ifa edildiği, yurt dışında faydalanma, fikri hak, veri aktarımı, vergilendirme ve tahsilat kanıtı belirleyici olur. Yazılım, danışmanlık, eğitim, sağlık, lojistik, yaratıcı endüstri, müteahhitlik ve diğer hizmetlerde tek bir ortak belge seti varsayılmaz. Sektörün izin ve destek yapısı ile hizmetin sunum biçimi dosya bazında belirlenir.

Kapı	Sorulacak soru	Kanıt / uzman kontrolü
Müşteri ve ülke	Müşteri nerede yerleşik; hizmetten nerede ve kim faydalanıyor?	Sicil, sözleşme, kullanım/teslim ve iletişim kanıtı
Hizmet tanımı	Çıktı, kapsam, kabul, değişiklik ve fikri haklar açık mı?	Teknik teklif, iş emri, teslim/kabul tutanağı, lisans
Vergi	Türkiye ve müşteri ülkesinde KDV, stopaj, çifte vergilendirme ve işyeri riski nedir?	Mali müşavir/vergi danışmanı görüşü, mukimlik ve kesinti belgeleri
Tahsilat	Fatura, para birimi, banka masrafı, vade ve tahsilat kanıtı nasıl kurulacak?	Fatura, banka dekontu, sözleşme ve hizmet bağlantısı
Veri ve mevzuat	Kişisel veri, meslek izni, yaptırım veya yerel kayıt şartı var mı?	Açık rıza/sözleşme, aktarım mekanizması, izin ve tarama

Kapı	Sorulacak soru	Kanıt / uzman kontrolü
Destek	Hizmet sektörü için hangi karar, birlik ve program uygulanıyor?	Hizmet İhracatçıları Birliği ve Bakanlığın güncel genelgesi

Hizmet ihracatında KDV istisnası, yalnız yabancı müşteriye fatura kesilmiş olmasına dayanmaz; hizmetin yurt dışındaki müşteri için yapılması ve hizmetten yurt dışında faydalanılması başta olmak üzere yürürlükteki şartlar somut işlemde değerlendirilir. Türkiye'de faydalanılan veya karma nitelikli hizmetlerde istisna otomatik kabul edilmez. Yurt dışı stopajı varsa mahsup, iade veya çifte vergilendirme anlaşması etkisi için kesinti ve mukimlik belgeleri zamanında alınır.

Hizmet İhracatçıları Birliği üyeliği, hizmet ihracatı destekleri, döviz kazandırıcı hizmet belgeleri ve hususi pasaport süreci mal ihracatındaki birlik ve destek yolundan farklılaşabilir. Şirket, mal ve hizmeti aynı sözleşmede sunuyorsa bedel, teslim, vergi ve belge kalemlerini ayrıştırır; eşya unsurunun gümrük ve kıymet etkisini gözden kaçırmaz.

39. E-ihracatın uçtan uca işletilmesi

E-ihracat, ürünü bir pazaryerine yüklemekten ibaret değildir. Hedef ülke ürün güvenliği ve tüketici hukuku, platform sözleşmesi, ürün içeriği, fiyat/vergi gösterimi, ödeme, sipariş karşılama, düşük değerli gönderi kuralları, iade ve müşteri verisi tek sistemde yönetilir. Türkiye'de BGB/mikro ihracat kolaylığı bulunması, hedef ülkedeki ithalat, KDV, ürün uygunluğu veya çevrim içi satış yükümlülüklerini kaldırmaz.

Aşama	Kontrol
Kanal ve ülke	Pazaryeri/site modeli, satıcı veya platform sorumluluğu, yasak ürün ve ülke erişimi
Ürün sayfası	Doğru ürün kimliği, içerik/ölçü, uyarı, üretici/ithalatçı veya sorumlu kişi bilgisi, dil ve iddia
Fiyat ve vergi	Ürün, kargo, gümrük vergisi, KDV, platform komisyonu, döviz ve iade maliyetinin kime ait olduğu
Sipariş ve beyan	Stok, müşteri/adres, ödeme, fatura, GTİP, kıymet, BGB/e-A.TR ve operatör veri eşleşmesi
Teslim ve iade	Teslim kanıtı, cayma/iade adresi, geri taşıma, vergi iadesi ve yeniden giriş yolu
Veri ve dolandırıcılık	Ödeme/hesap değişikliği, chargeback, sahte sipariş, kişisel veri, erişim ve olay kaydı
Ölçüm ve destek	Ülke-SKU katkı marjı, iade/chargeback, teslim süresi; 5986 güncel uygunluk ve DYS dosyası

AB'ye satışta IOSS veya başka bir KDV yönteminin kullanılması, geçici 3 avro/eşya kalemi gümrük vergisini kendiliğinden ortadan kaldırmaz. Ürünlerin aynı beyan satırında veya ayrı satırlarda gösterilmesi ticari

tercih olarak vergi azaltma amacıyla kurgulanmaz; tarife sınıflandırması, tanım ve menşe verisi gerçeğe uygun beyan edilir. DDP taahhüdü verilmeden önce satıcının ithalatçı olabilmesi, vergi kaydı, temsil, iade ve vergi geri kazanımı yazılı doğrulanır.

Ek A — Yeni müşteri onay formu

Müşteri tam unvanı: _____

Ülke / kayıt no: _____

Web sitesi / e-posta alanı: _____

Yetkili kişi ve görevi: _____

Faydalanıcı sahip: _____

Banka adı / ülke / hesap sahibi: _____

Talep edilen ürün ve kullanım: _____

Yıllık tahmini hacim: _____

Önerilen ödeme şekli / vade: _____

Kredi veya sigorta limiti: _____

Tarama kaynakları ve tarih: _____

Genel risk skoru: _____

Hazırlayan: _____

Kontrol eden: _____

Onaylayan / tarih: _____

Zorunlu müşteri kontrolleri

- ☐ Tüzel kişi ve adres bağımsız kaynaktan doğrulandı.
- ☐ Yetkili ve faydalanıcı sahip bilgisi alındı.
- ☐ Banka hesabı şirket unvanıyla eşleşti; ülke/üçüncü taraf farkı açıklandı.
- ☐ BM ve işlemle ilgili diğer yaptırım listeleri tarihli olarak tarandı.
- ☐ Nihai kullanıcı/kullanım ve teslim rotası ürünle tutarlı.
- ☐ Kredi limiti, ödeme yöntemi ve gecikme tetikleri onaylandı.
- ☐ Temsilci/komisyon varsa sözleşme, hizmet ve etik kontrol tamamlandı.

Ek B — Teklif ve sipariş onay formu

Sipariş / teklif no: _____

Müşteri: _____

Ürün / GTİP / menşe: _____

Hedef ülke ve teslim adresi: _____

Miktar / değer / para: _____

Incoterms® 2020 ve tam yer: _____

Ödeme / vade / teminat: _____

Teklif geçerliliği: _____

Planlanan sevk tarihi: _____

Gerekli belge ve izinler: _____

Maliyet kartı sürümü: _____

Hedef / beklenen marj: _____

İstisna ve yönetici gerekçesi: _____

Kapı	Durum	Not / kanıt referansı	Onay
Ürün	☐ Geçti ☐ Şartlı ☐ Durdu		
Pazar	☐ Geçti ☐ Şartlı ☐ Durdu		
Müşteri	☐ Geçti ☐ Şartlı ☐ Durdu		
Teklif	☐ Geçti ☐ Şartlı ☐ Durdu		
Tahsilat	☐ Geçti ☐ Şartlı ☐ Durdu		
İcra	☐ Geçti ☐ Şartlı ☐ Durdu		
Uyum	☐ Geçti ☐ Şartlı ☐ Durdu		

Ek C — Sevkiyat öncesi kontrol listesi

☐ Onaylı sipariş/sözleşme ve son teklif aynı sürümde.

☐ Müşteri, banka, teslim adresi ve yaptırım taraması güncel.

☐ Ürün/GTİP/menşe, kısıt/izin, TAREKS/Tek Pencere ve pazar uygunluğu doğrulandı.

☐ Ödeme/teminat/akreditif şartları sevkiyata izin veriyor.

☐ Kalite serbest bırakma, lot/seri, etiket, ambalaj ve test belgeleri tamam.

☐ Rezervasyon, rota, cut-off, araç/konteyner, sigorta ve özel talimatlar teyitli.

☐ Ticari fatura, çeki listesi ve taslak taşıma belgesi çapraz kontrol edildi.

☐ A.TR/EUR.1/EUR-MED/menşe veya ürün belgeleri için düzenleme yolu hazır.

☐ Beyanname talimatı ve ekleri gümrük müşavirine zamanında iletildi.

☐ Hazırlayan ve kontrol eden farklı kişiler; onay tarih-saat kaydı var.

Sipariş no: _____

Planlanan yükleme: _____

Hazırlayan: _____

Kontrol eden: _____

Sonuç / istisna onayı: _____

Ek D — Sevkiyat sonrası kontrol listesi

☐ Beyanname/BGB çıkışı ve taşıma hareketi doğrulandı.

☐ Nihai taşıma belgesi, fatura ve çeki listesi müşteriye/bankaya süre içinde iletildi.

☐ Teslim kanıtı, hasar/eksik ve müşteri kabulü kaydedildi.

☐ Tahsilat fatura, müşteri, para birimi ve siparişle eşleştirildi.

☐ İhracat bedeli/IBKB süreci işlem tarihindeki güncel banka talimatına göre kapatıldı.

☐ KDV ve gerekiyorsa destek dosyası için kanıtlar muhasebe/DYS klasörüne alındı.

☐ Gerçekleşen navlun, ek gider, kur ve marj teklif maliyetiyle karşılaştırıldı.

☐ Şikâyet, gecikme ve belge hatası için kök neden/düzeltici faaliyet açıldı.

☐ Sipariş dosyası tamlık kontrolünden sonra kapatıldı.

Sipariş no: _____

Teslim tarihi: _____

Tahsilat tarihi: _____

Maliyet sapması: _____

Ders / düzeltici faaliyet: _____

Kapanış onayı: _____

Ek E — Hedef pazar puan formu

Kriter	Ağırlık	Puan 1–5	Ağırlıklı puan	Kaynak / tarih / not
Pazar hacmi ve büyüme	%20			
Tarife ve tercih	%15			
Mevzuat ve ürün uygunluğu	%15			
Rekabet ve fiyat alanı	%15			
Lojistik ve servis	%10			
Ülke/ödeme riski	%10			
Kanal erişimi	%10			
Stratejik uyum	%5			
TOPLAM	%100			

Ülke: _____

Ürün / GTİP: _____

Değerlendiren: _____

Karar ve gerekçe: _____

Sonraki gözden geçirme tarihi: _____

Ek F — İşlem durdurma ve istisna formu

Tarih / saat:

Sipariş / müşteri:

Durduran kişi:

Risk veya uyumsuzluk:

Etkilenen sevkiyat / ödeme / belge:

Alınan geçici tedbir:

İnceleyen fonksiyonlar:

Karar: iptal / düzelt / şartlı devam:

Karar gerekçesi ve kanıt:

Onaylayan yönetici:

Kök neden:

Düzeltici/önleyici faaliyet ve son tarih:

Kayıt ilkesi
“İş kaybetmemek” veya “müşteri acil istiyor” tek başına istisna gerekçesi değildir. İstisna; riskin ne olduğu, nasıl azaltıldığı, kimin onayladığı ve ne zaman kapanacağı ile birlikte kaydedilir.

Ek G — Güncel uygulama dönüşüm tablosu

Tablo 13 — Güncelleme özeti. Eski sözleşme veya belgeler özel olarak incelenmeden geriye dönük değiştirilmez.

Güncelliğini yitirmiş yaklaşım / risk	2026'da kullanılacak yaklaşım
DTM, Ekonomi Bakanlığı, İGEME gibi eski kurum adı ve bağlantıları	Ticaret Bakanlığı; TİM/ihracatçı birlikleri; ticaret müşavirlikleri ve güncel kurumsal sayfalar kullanılır.
Incoterms 2010 ve DAT; daha eski DAF/DES/DEQ/DDU terimleri	Yeni işlemlerde Incoterms® 2020 kullanılır; DAT yerine DPU vardır. Eski terimler yeni teklife taşınmaz.
FOB/CIF'in tüm taşımalarda alışkanlıkla kullanılması	Taşıma modu ve teslim noktası seçilir; konteynerli/multimodal taşımada FCA/CPT/CIP seçenekleri değerlendirilir.
A.TR'nin menşe belgesi gibi ele alınması	A.TR serbest dolaşımı; menşe belgeleri tercihli/tercihli olmayan menşe durumunu gösterir. Ürün ve anlaşmaya göre ayrılır.
Kâğıt merkezli sabit gümrük akışı	Tek Pencere, TAREKS, GET-APP/belge doğrulama, e-imza ve elektronik menşe/dolaşım uygulamaları işlem dosyasına entegre edilir.
DAB odaklı eski ihracat bedeli anlatımı	IBKB ve ihracat bedeli/döviz dönüşüm uygulaması işlem tarihindeki banka ve güncel resmî düzenlemeyle yönetilir; sabit oran ezberlenmez.
Sabit destek tutarları ve geçmiş ülke/STA listeleri	5973/5986 güncel genelgeleri, yıllık üst limit sayfası, DYS ve yürürlükteki STA/TTA listeleri canlı kaynaktan kontrol edilir.
Yalnız ürün-fiyat-pazar odaklı satış	Müşteri KYC, yaptırım/nihai kullanım, siber dolandırıcılık, alacak sigortası ve dört göz kontrolü satış kapısına eklenir.
AB'de yalnız CE/temel ürün mevzuatı yaklaşımı	Ürüne göre GPSR, CBAM, PPWR ve gelecekteki DPP/eko-tasarım veri yükümlülükleri satış öncesinde taranır.
Geçmiş istatistik ve fiyatlarla pazar seçimi	WTO, ITC, Access2Markets ve resmî ülke verileri tarih kaydıyla kullanılır; puan kartı en az yılda bir güncellenir.

Ek H — 2026 güncel kural kartı

Bu kart 29 Ağustos 2026 tarihinde doğrulanan yüksek etkili değişiklikleri bir arada gösterir. İşlem sırasında Ek L'deki resmî kaynak açılır ve yeni sürüm bulunup bulunmadığı kontrol edilir.

Kural	Tarih/eşik	Dosya kontrolü	Sahip
İhracat bedeli	Genel olarak 180 gün; TCMB satış %35, 31.01.2027 dâhil	Banka yazısı, İBKB/DAB, kapanış takvimi	Finans
Revize PEM	01.01.2026	Ülke matrisi, liste kuralı, menşe hesap cetveli	Dış ticaret
AB düşük değerli B2C	≤150 €; 3 €/eşya kalemi (beyan satırı), 01.07.2026–01.07.2028	Checkout, IOSS/KDV, teslim şekli, e-A.TR	E-ihracat + finans
CBAM	Kesin dönem 01.01.2026; genel yıllık eşik 50 ton	CN, tesis, emisyon, doğrulama, müşteri takvimi	Sürdürülebilirlik + dış ticaret
PPWR	Genel uygulama 12.08.2026	Ambalaj BOM'u, ağırlık, madde, etiket, tedarikçi beyanı	Ürün + kalite
DPP Sicili	20.07.2026 faaliyette; yük ürün bazlı	Benzersiz kimlik, veri modeli, değişiklik kaydı	Ürün + bilgi teknolojileri
EUDR	30.12.2026 / 30.06.2027	CN kapsamı, parsel, üretim tarihi, lot zinciri, hukukilik	Satın alma + uyum
eFTI	Tam uygulama 09.07.2027	Taşıyıcı veri alanı, platform/API, arşiv ve süreklilik	Lojistik + bilgi teknolojileri

Ek I — CBAM ve sürdürülebilirlik veri talep formu

Form ürün, tesis ve veri dönemi bazında açılır. CBAM dışındaki ürünlerde EUDR, PPWR, DPP veya müşteri sürdürülebilirlik talebine göre ilgili alanlar kullanılır; ilgisiz alanlar boş bırakılmaz, 'uygulanmaz' gerekçesi yazılır.

Alan	Tedarikçi/tesis cevabı	Kanıt ve geçerlilik
Ürün kodu, açık tanım, GTİP/CN		
Üretici tesis, adres, ülke, tesis kimliği		
Üretim rotası ve ana öncül girdiler		
Veri dönemi ve üretilen miktar		
Doğrudan/dolaylı emisyon değeri ve yöntem		
Doğrulayıcı, rapor ve geçerlilik		
Üçüncü ülkede fiilen ödenen karbon fiyatı		
EUDR ürün/CN kapsamı ve parsel koordinatı		
Üretim tarihi, lot, miktar ve tedarik zinciri		
Ambalaj bileşeni, ağırlık, geri dönüştürülmüş içerik		
PFAS/madde, etiket ve uygunluk beyanı		
Benzersiz ürün kimliği ve DPP veri alanları		
Hazırlayan/kontrol eden/tarih		

Ek J — Dijital belge ve yapay zekâ kontrol listesi

Kullanım amacı, veri sahibi ve onaylayan rol yazılı olarak tanımlandı.

Yüklenen belgelerde kişisel veri, banka bilgisi, fiyat, teknik sır ve sözleşme gizliliği sınıflandırıldı.

Kullanılan sistem kurumca onaylı; saklama, eğitimde kullanım ve erişim politikası biliniyor.

Çıktı, resmî kaynak ve yürürlük tarihiyle ilişkilendiriliyor; kaynak göstermeyen sonuç kesin karar sayılmıyor.

GTİP, menşe, yaptırım, akreditif, banka hesabı ve sevkiyat izni için zorunlu insan onayı var.

Belge alan eşleştirmesinde para birimi, ölçü birimi, yuvarlama ve isim benzerliği toleransları test edildi.

Model/sistem değişikliği sonrasında örnek dosyalarla yeniden doğrulama yapılıyor.

Hata, yanlış pozitif, veri sızıntısı ve hizmet kesintisi için olay ve geri dönüş prosedürü hazır.

Süreç/araç	Risk seviyesi	İnsan onayı	Son test tarihi	Karar

Ek K — Kriz ve rota değişikliği formu

Alan	Kayıt
Olay tarihi/saat ve kaynak	
Etkilenen sipariş, müşteri, ürün ve yük	
Mevcut konum, taşıyıcı, rota ve belge	
Güvenlik/yaptırım/gümrük/sigorta etkisi	
Teslim, tahsilat ve maliyet etkisi	
Alternatif 1: rota/süre/toplam maliyet	
Alternatif 2: rota/süre/toplam maliyet	
Müşteri ve diğer taraflara bildirim	
Karar, gerekçe, onaylayan ve saat	
Yeni talimat ve belge sürümü	
Hasar/claim/kök neden/düzeltici faaliyet	

Ek L — Resmî canlı kaynaklar

Aşağıdaki bağlantılar 22 Eylül 2026 tarihinde kontrol edilmiştir. İşlem sırasında sayfanın güncel metni, tarihli duyurusu ve ilgili genelge/ekleri birlikte okunmalıdır. Taslak, teklif, rehber ve bağlayıcı mevzuat aynı hukuki ağırlıkta kabul edilmez.

1. T.C. Ticaret Bakanlığı — İhracat ana sayfası ve Kolay İhracat. Resmî bağlantı. İhracat süreçleri, mevzuat ve rehberlere giriş.
2. T.C. Ticaret Bakanlığı — 5973 sayılı Karar — güncel genelgeler. Resmî bağlantı. Destek programı şartları ve ekleri.
3. T.C. Ticaret Bakanlığı — 5973 destek üst limitleri. Resmî bağlantı. 2026 üst limitleri; tutarlar yıllık güncellenir.
4. T.C. Ticaret Bakanlığı — Destek Yönetim Sistemi (DYS). Resmî bağlantı. Başvuru ve kullanıcı süreci.
5. T.C. Ticaret Bakanlığı — E-ihracat destekleri — 5986. Resmî bağlantı. E-ihracat destek yapısı.
6. T.C. Ticaret Bakanlığı — 5986 güncel genelgesi. Resmî bağlantı. 2026 genelge ve ekleri.
7. T.C. Ticaret Bakanlığı — İhracat SSS. Resmî bağlantı. Gümrük ihracat soruları.
8. T.C. Ticaret Bakanlığı — İthalat SSS. Resmî bağlantı. Gümrük ithalat soruları.
9. T.C. Ticaret Bakanlığı — GTİP Arama Motoru. Resmî bağlantı. Ön araştırma; bağlayıcı sınıflandırma görüşünün yerine geçmez.
10. T.C. Ticaret Bakanlığı — Gümrük vergileri sorgulama. Resmî bağlantı. GTİP/ülke bazlı ithalat vergisi araştırması.
11. T.C. Ticaret Bakanlığı — TAREKS. Resmî bağlantı. Risk esaslı ürün denetimi ve güncel duyurular.
12. T.C. Ticaret Bakanlığı — Dijital gümrük uygulamaları. Resmî bağlantı. GET-APP ve bağlantılı uygulamalar.
13. T.C. Ticaret Bakanlığı — Tek Pencere Sistemi. Resmî bağlantı. Kurum belgelerinin elektronik referansla beyanı.
14. T.C. Ticaret Bakanlığı — Yürürlükte bulunan STA'lar. Resmî bağlantı. Güncel serbest ticaret anlaşmaları.
15. T.C. Ticaret Bakanlığı — Tercihli ticaret anlaşmaları. Resmî bağlantı. Güncel tercihli anlaşma kapsamı.
16. T.C. Ticaret Bakanlığı — Menşe SSS. Resmî bağlantı. A.TR, tercihli ve tercihli olmayan menşe ayrımı.
17. T.C. Ticaret Bakanlığı — Elektronik menşe ve dolaşım belgesi düzenleyen ülkeler. Resmî bağlantı. 4 Ağustos 2026 tarihli ülke listesi.
18. T.C. Ticaret Bakanlığı — BGB kapsamında AB'ye e-A.TR. Resmî bağlantı. 2026 uygulama duyurusu.
19. T.C. Ticaret Bakanlığı — Mikro İhracat Gümrük Rehberi. Resmî bağlantı. BGB mikro ihracat kapsamı ve temel eşikler.
20. T.C. Ticaret Bakanlığı — Dahilde İşleme Rejimi. Resmî bağlantı. 2026 mevzuat ve genelgeleri.
21. Gelir İdaresi Başkanlığı — KDV Genel Uygulama Tebliği. Resmî bağlantı. İhracat istisnası ve iade uygulamasının ana kaynağı.
22. Türk Eximbank — Alacak sigortası. Resmî bağlantı. Kısa vadeli ihracat alacak riskinin sigortalanması.
23. Türk Eximbank — Reeskont kredisi. Resmî bağlantı. Güncel ürün, vade, teminat ve taahhüt şartları.
24. T.C. Ticaret Bakanlığı — Prefinansman modeli ve İGE. Resmî bağlantı. Destek alacağının finansmanı ve kefalet yapısı.
25. International Chamber of Commerce — Incoterms® 2020. Resmî bağlantı. Resmî kural seti ve 2020 değişiklikleri.
26. International Chamber of Commerce — UCP 600. Resmî bağlantı. Akreditiflerin yeknesak kuralları.
27. International Chamber of Commerce — URC 522. Resmî bağlantı. Vesaik mukabili tahsil kuralları.
28. International Chamber of Commerce — eUCP 2.1. Resmî bağlantı. Elektronik akreditif ibrazı eki.
29. European Commission — Access2Markets. Resmî bağlantı. AB tarife, menşe, prosedür ve ürün gereklilikleri.
30. European Commission — EU–Türkiye Gümrük Birliği. Resmî bağlantı. Kapsam ve ürün gereklilikleri.
31. World Trade Organization — Tariff & Trade Data. Resmî bağlantı. Güncel tarife ve ticaret verileri.
32. International Trade Centre — Trade Map. Resmî bağlantı. Pazar büyüklüğü, büyüme ve rakip verisi.
33. International Trade Centre — Market Access Map. Resmî bağlantı. Tarife ve pazar erişim önlemleri.
34. International Trade Centre — Export Potential Map. Resmî bağlantı. Ürün–pazar potansiyel analizi.
35. European Commission — CBAM / SKDM. Resmî bağlantı. Kesin dönem ve güncel uygulama bilgisi.
36. European Commission — General Product Safety Regulation — factsheet. Resmî bağlantı. GPSR uygulama özeti.
37. European Commission — Packaging and Packaging Waste Regulation. Resmî bağlantı. PPWR yürürlük ve uygulama bilgisi.
38. European Commission — Digital Product Passport. Resmî bağlantı. DPP kayıt altyapısı ve ürün bazlı gelişmeler.
39. United Nations — BM Güvenlik Konseyi Birleşik Yaptırım Listesi. Resmî bağlantı. Taraf taramasında temel küresel liste.
40. European External Action Service — AB yaptırımları. Resmî bağlantı. AB yaptırım rejimlerine giriş.
41. U.S. Treasury OFAC — Sanctions List Search. Resmî bağlantı. ABD bağlantılı işlemlerde uzman değerlendirmesiyle kullanılabilecek arama aracı.
42. TCMB — İhracat Genelgesi — Resmî bağlantı. 180 günlük genel süre, İBKB, terkin, ülke istisnaları ve 31 Ocak 2027'ye kadar yüzde 35 satış düzeni.

43. T.C. Ticaret Bakanlığı — Revize PEM ve 2026 kümülasyon imkânları — Resmî bağlantı. Tek kural setine geçiş ve ülke ilişkisi kontrolü.

44. European Commission — Revised PEM rules of origin — Resmî bağlantı. 1 Ocak 2026 sonrası revize kurallar ve menşe uygulaması.

45. European Commission — CBAM Questions and Answers, Mayıs 2026 — Resmî bağlantı. 50 ton eşiği, yetkilendirme, ilk beyan/teslim ve sertifika takvimi.

46. T.C. Ticaret Bakanlığı — AB SKDM uygulama dönemi rehberleri — Resmî bağlantı. 14 Ağustos 2026 tarihli genel ve sektörel rehberlere erişim.

47. European Commission — EUDR — Resmî bağlantı. Kapsam, 30 Aralık 2026 ve 30 Haziran 2027 uygulama tarihleri.

48. European Commission — PPWR — Resmî bağlantı. 12 Ağustos 2026 genel uygulama tarihi ve ambalaj yükümlülükleri.

49. European Commission — Dijital Ürün Pasaportu Sicili — Resmî bağlantı. 20 Temmuz 2026 sicil açılışı, API ve ilk ürün takvimi.

50. European Commission — Düşük değerli e-ticaret gönderilerinde geçici gümrük vergisi — Resmî bağlantı. 1 Temmuz 2026'dan itibaren 150 avro ve altı gönderilerde geçici 3 avro uygulaması.

51. European Commission — ICS2 — Resmî bağlantı. Tüm taşıma modlarında varış öncesi emniyet ve güvenlik verisi.

52. European Commission — eFTI — Resmî bağlantı. 2026 hazırlık dönemi ve 9 Temmuz 2027 tam uygulama takvimi.

53. European Commission — Forced Labour Regulation — Resmî bağlantı. 14 Aralık 2027 uygulama tarihi ve ürün kapsamı.

54. International Chamber of Commerce — URDTT 1.0 — Resmî bağlantı. Tam dijital ticari işlemler için teknolojiye tarafsız kural çerçevesi.

55. TİM — Nasıl İhracatçı Olurum? — İlk kuruluş ve ihracatçı birliği adımları. https://tim.org.tr/tr/nasil-ihracatci-olurum

56. TİM — İhracatçı Birliklerine Üyelik — Güncel üyelik bilgi ve belgeleri. https://tim.org.tr/tr/ihracatci-birliklerine-nasil-uye-olabilirim

57. Ticaret Bakanlığı — 5973 sayılı İhracat Destekleri genelgeleri — Program bazlı güncel kurallar. https://ticaret.gov.tr/destekler/ihracat-destekleri/5973-sayili-ihracat-destekleri-hakkinda-karara-iliskin-genelgeler

58. Ticaret Bakanlığı — DYS kılavuzları — Sistem, yetki, başvuru ve Pasaport Modülü. https://ticaret.gov.tr/destekler/destek-yonetim-sistemi-dys/dys-kilavuzlari-ve-dikkat-edilecek-hususlar

59. Ticaret Bakanlığı — İhracatçı hususi pasaport bilgileri — Eşikler ve başvuru yönlendirmesi. https://dys.ticaret.gov.tr/destek-mekanizmalari-ve-bilgi-kaynaklari/hususi-pasaport

60. Ticaret Bakanlığı — Gümrük müşavirleri SSS — Yetki belgesi ve müşavirle çalışma. https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/sikca-sorulan-sorular/ticari/gumruk-musavirleri

61. Ticaret Bakanlığı — E-ihracat destekleri — 5986 kapsamı ve güncel mevzuat. https://ticaret.gov.tr/destekler/e-ihracat-destekleri

62. Ticaret Bakanlığı — Hizmet ticareti — Hizmet ihracatı, sektör sayfaları ve hususi pasaport süreci. https://ticaret.gov.tr/hizmet-ticareti

63. International Chamber of Commerce — ISBP 821. Resmî bağlantı. UCP 600 kapsamında belge inceleme uygulamalarını açıklayan güncel ICC bankacılık uygulaması.

64. EUR-Lex — Regulation (EU) 2023/1542, Article 77. Resmî bağlantı. 18 Şubat 2027 tarihli batarya pasaportu kapsamı ve temel veri yapısı.

65. T.C. Ticaret Bakanlığı — Özet Beyan SSS. Resmî bağlantı. Giriş özet beyanının zamanı, taşıyıcı ve temsil sorumluluğuna ilişkin güncel açıklamalar.

66. T.C. Ticaret Bakanlığı — İhracat Gümrük SSS. Resmî bağlantı. Çıkış özet beyanı, çıkış bildirimi ve ihracat gümrük işlemleri.

67. T.C. Ticaret Bakanlığı — 2026 sonradan ve ikincil kontrol duyurusu. Resmî bağlantı. Eşya çıktıktan sonra devam eden sonradan/ikincil kontrol riskinin güncel görünümü.

68. T.C. Ticaret Bakanlığı — Tarife SSS / Bağlayıcı Tarife Bilgisi (BTB). Resmî bağlantı. Sınıflandırma belirsizliğinde idari karar ve e-başvuru yolu. https://ticaret.gov.tr/gumruk-islemleri/sikca-sorulan-sorular/ticari/tarife

69. T.C. Ticaret Bakanlığı — Menşe Kuralları ve Menşe Kümülasyonu Sistemi. Resmî bağlantı. Tercihli ve tercihli olmayan menşe ayrımı ve kümülasyon. https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/mense-kurallari-ve-mense-kumulasyonu-sistemi

70. T.C. Ticaret Bakanlığı — Pan-Avrupa-Akdeniz Tercihli Menşe Kuralları. Resmî bağlantı. 2026 revize PEM yönetmeliği, matris ve duyurular. https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/pan-avrupa-akdeniz-tercihli-mense-kurallari

71. TOBB — Yerli Malı Belgesi / 2026 Uygulama Usul ve Esasları. Resmî bağlantı. %51 YKO, maliyet formülü, Sanayi Sicil ve kapasite şartları. https://www.tobb.org.tr/SanayiMudurlugu/Sayfalar/YerliMaliBelgesi.php

72. T.C. Ticaret Bakanlığı — Ticaret Politikası Savunma Araçları. Resmî bağlantı. Anti-damping, sübvansiyona karşı önlem, korunma, gözetim ve kota/tarife kontenjanı. https://ticaret.gov.tr/ithalat/ticaret-politikasi-savunma-araclari

73. European Commission — EU Customs Reform. Resmî bağlantı. 21 Eylül 2026 yürürlük, yeni Union Customs Code, EU Customs Authority ve Data Hub uygulama takvimi. https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/eu-customs-reform_en

74. European Commission — EUDR 13 Temmuz 2026 kapsam güncellemesi. Resmî bağlantı. Eklenen/çıkarılan türev ürünler ve yeni ürünler için 30 Aralık 2027 tarihi. https://environment.ec.europa.eu/news/commission-updates-product-scope-and-tools-support-eudr-2026-07-13_en

Ek M — Yönetici aylık kontrol kartı

Kontrol alanı	Bu ay sorulacak soru	Karar / sorumlu / tarih
Sipariş riski	Hangi üç sipariş teslim, belge, ödeme veya uygunluk bakımından kırmızı?	
Kârlılık	Teklif–gerçekleşen marj sapmasının ilk üç nedeni nedir?	
Tahsilat	Gecikmiş ve limite yaklaşmış müşterilerde sevkiyat kararı nedir?	
Uyum	Mevzuat radarında ürün, ülke veya sözleşme değişikliği gerektiren konu var mı?	
Ekip	Kritik rol, iş yükü, eğitim veya yedekleme açığı nedir?	
Sağlayıcı	Tekrarlayan hata veya SLA ihlali hangi sağlayıcıdadır?	
Düzeltici faaliyet	Geçen ayın hangi kararı kapanmadı; neden?	

Ek N — Yetkinlik ve yedekleme matrisi

Rol / kişi	GTİP-menşe	Belge-sevkiyat	Ödeme-akreditif	Uygunluk-yaptırım	Birincil / yedek	Son doğrulama

Seviye kodu: 1 Farkında, 2 Uygular, 3 Kontrol eder, 4 Tasarlar/öğretir. “Son doğrulama”, yalnız eğitim tarihini değil gerçek dosya, senaryo veya gözlemle yeterliliğin doğrulandığı tarihi gösterir.

Ek O — Özel gönderi kontrol formu

Alan	Kayıt
İşlem amacı: numune / bedelsiz / garanti / iade / geçici / diğer	
Önceki fatura-beyanname-sipariş bağlantısı	
Ürün, GTİP, menşe, seri/lot ve gerçekçi kıymet	
Seçilen gümrük işlemi/rejim ve uzman görüşü	
Hedef ülke vergi, izin, etiket ve ürün uygunluğu	

Alan	Kayıt
Incoterms®, taşıma, sigorta ve masraf sahibi	
Dönüş/yeniden giriş/kapanış tarihi ve sorumlusu	
Finans, vergi, stok ve tahsilat/credit note kaydı	
Hazırlayan / kontrol eden / onaylayan / tarih	

Ek P — İlk ihracat hazırlık formu

Kontrol	Durum / kanıt / sorumlu
Şirket, vergi, oda/sicil ve ihracatçı birliği üyeliği	
KEP, e-imza, YKTS/BİLGE/GET-APP ve kullanıcı yetkileri	
Gümrük müşaviri, taşıyıcı, banka ve sigorta irtibatı/sözleşmesi	
Ürün kartı: tanım, GTİP, menşe, kıymet, ağırlık, ambalaj, uygunluk	
Pazar ve müşteri doğrulaması; yaptırım/nihai kullanım ve kredi limiti	
Teklif, sözleşme, Incoterms® 2020, ödeme ve belge seti	
Üretim/kalite, müşavir talimatı, rezervasyon, sigorta ve çıkış planı	
Tahsilat/İBKB, KDV, destek, maliyet ve dosya kapanış planı	

Ek Q — Destek ön kontrol formu

Alan	Kayıt
İhtiyaç ve seçilen destek programı / güncel genelge tarihi	
Yararlanıcı, ülke, ürün/hizmet ve faaliyet uygunluğu	
Kapsama alma / ön onay / faaliyetten önce bildirim gerekiyor mu?	
Başvuru ve ödeme süreleri; incelemeci kuruluş	
Uygun harcama, tedarikçi/ilişkili kişi ve ödeme yöntemi	
Fatura, sözleşme, banka, faaliyet ve muhasebe kanıtı	
DYS kullanıcı yetkisi, KEP/e-imza ve bildirim sorumlusu	
Başvuru, eksik tamamlama, ödeme ve kapanış takvimi	

Ek R — Menşe ve katma değer çalışma formu

Bu form resmi menşe kararı vermez; dosyayı uzman incelemesine hazırlar. Aynı çalışma kitapla birlikte verilen Excel modelinde hesaplanabilir.

A. Kural kartı	Doldurulacak alan
Ürün / nihai GTİP	
Hedef ülke / anlaşma / rejim	Tercihli / tercihli olmayan / A.TR-serbest dolaşım / Yerli Malı
Ürün özel kuralı	CTH / CTSH / max VNM % / min RVC % / özel işlem / birleşik kural
Kural kaynağı ve tarihi	
Yetersiz işlemler / tolerans / kümülasyon	
B. Hesap özeti	**Değer**
EXW veya kuralın istediği payda	
Menşeli olmayan girdilerin toplam kıymeti (VNM)	
VNM / EXW %	
RVC % - yalnız uygulanıyorsa	
CTH/CTSH sonucu	
Ön sonuç ve uzman teyidi	
C. Yerli Malı YKO - ayrı test	**Değer**
Nihai ürün maliyet tutarı	
İthal girdi maliyet tutarı	
YKO = (Nihai maliyet - ithal girdi) / nihai maliyet	
Sanayi Sicil / kapasite / son esaslı işçilik	
%51 eşiği ve Oda/uzman teyidi	

Son söz: İşleyen sistemin ölçütü

İyi dış ticaret sistemi, en çok belge üreten değil; doğru kararı erken veren, istisnayı görünür kılan, müşteriye verdiği sözü ölçen ve her işlemden öğrenen sistemdir. Bu el kitabındaki kapılar, kontrol listeleri ve göstergeler günlük rutine yerleştiğinde şirket; hız ile kontrolü, büyüme ile tahsilat güvenliğini ve satış ile uygunluğu birlikte yönetebilir.